

AUSCHWITZ DEEL III:

DE DEPORTATIETRANSPORTEN IN DE ZG. COSEL-PERIODE (28 AUGUSTUS TOT EN MET 12 DECEMBER 1942)

Dit is een transcriptie van dit rapport.

UITGAVE VAN HET HOOFDBESTUUR VAN DE VERENIGING VAN HET NEDERLANDSCHE RODE RUIS

INDEX

Hoofdstuk I, Algemene Opmerkingen	5
Hoofdstuk II, De Coseltransporten	8
Hoofdstuk III, De rechtstreekse Auschwitztransporten	62
Bijlagen:	
Overzicht van de ziekentransporten in de Cosel-periode	I
Kaart van Silezië	II
Samenvatting van de conclusies voor de Coseltransporten	III
Samenvatting van de conclusies voor de rechtstreekse Auschwitz-transporten	IV

Hoofdstuk I

ALGEMENE OPEMERKINGEN

1. Ter inleiding van de voortgezette reeks publicaties van het Informatiebureau van het Nederlandse Rode Kruis aangaande de Joden-deportaties, lijkt het nuttig te wijzen op het reliëf, dat de inhoud dier publicaties, en het werk van dit Bureau voor de vaststelling van het lot der vermiste Joden in het algemeen, inmiddels heeft verkregen door de bij de Wet van 2 juni 1949 (Staatsblad Nr. J 227) getroffen 'voorzieningen betreffende het opmaken van akten van overlijden van vermisten'.

Bij het in dit verband voornamelijk van belang zijnde artikel 3 dier Wet is o.m. bepaald, dat de aangifte van het overlijden - welke namens de Minister van Justitie geschiedt door de bij het Koninklijk Besluit van 9 Augustus 1949 (Staatsblad Nr. J 375) ingestelde "Commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten" – zo nauwkeurig mogelijk vermeldt plaats en tijdstip van overlijden, en voorts dat, indien dit tijdstip niet nauwkeurig kan worden vastgesteld, als zodanig wordt aangemerkt en in de aangifte vermeld "de dag,

volgende op die, waarop het laatst van het bestaan van de vermiste is gebleken, tenzij er aanwijzingen zijn, welke het overlijden op een later tijdstip of in een later tijdvak waarschijnlijk maken, in welke gevallen het aan de hand van deze aanwijzingen bepaalde tijdstip, onderscheidenlijk de laatste dag van dit tijdvak, als tijdstip van overlijden wordt aangemerkt".

Zoals de reeds verschenen publicaties (het 'Sobibor-rapport' en de deeltjes "Auschwitz I, II en VI") bewijzen, sluit de door het Informatiebureau gekozen methode van bewerking der beschikbare gegevens voor de vaststelling van conclusies ten aanzien van plaatsen en data van overlijden van gedeporteerde Joden geheel bij de eisen van het boven aangehaald wetsartikel aan, zodat door deze arbeid de grondslagen voor de toepassing van het daarin bepaalde worden gelegd.

De gevolgde lijn wordt in de onderhavige en de nog volgende publicaties, die in hoofdzaak uitwerkingen zijn van reeds eerder mede aan bovengenoemde Commissie ter kennis gebrachte rapporten, doorgetrokken.

2. De thans te bespreken deportatieperiode loopt van 28 Augustus t/m 12 December 1942, en wordt de "Cosel-periode" genoemd, omdat in die tijd een aantal uit Nederland (en ook uit Frankrijk en België) vertrokken transporten niet in hun geheel werden overgebracht naar Auschwitz, maar op het station Cosel (Opper-Silezië, ± 80 K.M. ten Westen van Auschwitz) werden gesplitst in die voege, dat de door de Duitsers voor het verrichten van arbeid geschikt geachte mannen op dat station de trein moesten verlaten om te worden tewerkgesteld in omliggende arbeidskampen, terwijl vervolgens de in de trein achtergeblevenen, dus de niet-'arbeitsfähigen', werden doorgezonden naar Auschwitz. De transporten, waarbij deze splitsing plaats had, waren die, welke op 28 en 31 Augustus, 4, 7, 11 en 14 September, 2, 5, 16, 23 en 30 oktober, 2, 6, 10, 16, 24 en 30 November en 8 december 1942 uit Westerbork waren vertrokken. De overige transporten in deze periode, t.w. die van 18, 21, 25 en 28 September, 9, 12, 19 en 26 oktober, 20 November en 4 en 12 December 1942 uit Westerbork werden in hun geheel rechtstreeks naar Auschwitz gedirigeerd.

Wegens het verschil behandeling van beide groepen van transporten, welk verschil in eerste aanleg slechts hierin bestond, dat de uitsplitsing ("selectie") van de tewerkgestelde mannen bij de transporten van de ene groep in Cosel plaats had [7] en bij de andere in Auschwitz, maar niettemin voor de verdere belevenissen en het uiteindelijke lot der betrokkenen verstrekkende gevolgen heeft gehad, worden deze groepen, achtereenvolgens te noemen "Coseltransporten" en 'Rechtstreekse Auschwitz-transporten', hieronder in afzonderlijke hoofdstukken behandeld.

Hoofdstuk 2

DE COSEL-TRANSPORTEN

1. De "arbeitsfähige" mannen, die in Cosel uit de trein werden gehaald, waren in het algemeen van de leeftijdsgroep van ± 15 t/m 50 jaar, in enkele individuele gevallen nog iets

ouder. Degenen, die in de trein achterbleven om te worden doorgetransporteerd naar Auschwitz, waren dus, globaal gesproken, de oudere, zwakke of ziekelijke mannen en de vrouwen en kinderen.

2. In het algemeen kan worden gesteld, dat de laatst bedoelde groepen terstond bij aankomst te Auschwitz door vergassing om het leven werden gebracht. Dit wordt bewezen door het feit, dat van deze groepen in de Auschwitz-administratie, bekende uitzonderingsgevallen daargelaten, geen matriculenummers voorkomen, terwijl anderzijds vaststaat, dat alle in Auschwitz aangekomenen, die niet dadelijk werden vergast, werden gematriculeerd.

3. De op de ene regel (de arbeidsgeschikte mannen in Cosel uitgestapt) zowel als op de andere (alle naar Auschwitz doorgezonden terstond vergast) bestaande uitzonderingen kunnen als volgt worden samengevat. In Cosel zijn niet uitgestapt:

a. enkele tot de arbeidsgeschikt geachte leeftijdsroepen van verschillende transporten behoord hebbende mannen, die toevalligerwijze bij de ruwe schifting in de zenuwachtige drukte en verwarring op het station Cosel in de trein zijn blijven zitten (namen uiteraard alleen bekend voor zover deze uit getuigenverklaringen of andere documentatie blijken);

b. de tot het transport van 30 november 1942 (het zgn. "Kattenburg-Hollandia-transport") behoord hebbende arbeidsgeschikte mannen, die afkomstig waren uit de strafgevangenis te Scheveningen (namen bekend);

c. een 38-tal arbeidsgeschikte mannen van het transport van 8 december 1942, die om onbekende redenen in de trein moesten blijven zitten (slechts één naam bekend, n.l. die van de enige overlevende van deze groep).

In Auschwitz zijn niet terstond vergast:

a. een aantal mannen, meest boven de 50 jaar van het transport van 14 September 1942 (namen en overlijdensdata grotendeels bekend, doordat de betrokkenen in Auschwitz zijn gematriculeerd en vervolgens naar Golleschau zijn gebracht);

b. de bovenbedoelde groep mannen van het Kattenburg-Hollandia-transport van 30 November 1942 (matriculenummers en data van overlijden gedeeltelijk bekend);

c. de reeds genoemde 38 mannen van het transport van 8 december 1942 (slechts één matriculenummer, n.l. dat van de enige overlevende, bekend; verder geen enkel gegeven);

d. heel enkele mannen, van wie uit de Auschwitzadministratie blijkt, dat zij zijn gematriculeerd (matriculenummers verspreid liggend tussen de series, zodat de betrokkenen schijnbaar toevallig voor tewerkstelling zijn uitgezocht; namen en sommige sterfdata bekend);

e. heel enkele vrouwen, van wie uit de Auschwitzadministratie blijkt, dat zij enkele dagen langer hebben geleefd (namen en sterfdata alle bekend).

4. Voor de tot deze uitzonderingsgevallen te rekenen mannen geldt de hierna in Hoofdstuk III alsnog toe te lichten conclusie, dat zij, van wie de sterfdatum niet individueel kan worden vastgesteld, worden geacht te zijn overleden:

a. voor zover zij hebben behoord tot de transporten van augustus en September 1942: uiterlijk 31 December 1942;

b. voor zover zij hebben behoord tot de transporten van 2 en 5 oktober 1942: uiterlijk 31 Januari 1943;

c. voor zover zij hebben behoord tot de overige transporten van oktober en die van November en december 1942: uiterlijk 28 februari 1943.

Hierbij wordt aangetekend, dat omtrent de genoemde 38 mannen van het transport van 8 december 1942 hieronder nader zal worden gesproken bij de afzonderlijke behandeling van dit transport. Voor hen geldt een afwijkende conclusie.

Daar van de tot de uitzonderingsgevallen behorende vrouwen, gelijk boven is gezegd, de sterfdatum steeds individueel kan worden bepaald, behoeven te haren opzichte geen algemene conclusies te worden gesteld.

5. Gelet op het vorenstaande, behoeft dit hoofdstuk zich verder slechts bezig te houden met de mannen, die in Cosel zijn uitgestapt, en vandaar uit hun zwerftochten van het ene 'Zwangarbeitslager' naar het andere zijn begonnen. Door de talrijke dislocaties levert het vaststellen van plaatsen en data van overlijden voor grote groepen van deze mannen niet geringe moeilijkheden op.

Er is echter één omstandigheid, die voor deze vaststelling een belangrijk houvast biedt, n.l. dat het overgrote deel van hen in verloop van tijd (eind 1942 t/m eerste helft van 1944) is terechtgekomen in het grote arbeids- en concentratiekamp Blechhammer.

Daar voorts het aantal overlevenden van de Coseltransporten, dat in Blechhammer heeft verbleven, relatief zeer groot is (totaal 126 man) en de meesten van hen aangaande hun ontmoetingen in dat kamp uitputtend zijn ondervraagd, mag worden aangenomen, dat van alle mannen, die in Blechhammer zijn geweest, de namen uit de verhoorrapporten bekend zijn. Vandaar dat voor het onderzoek naar, en het opstellen van collectieve conclusies voor de meeste Coseltransporten of gedeelten daarvan, het verblijf van de betrokkenen, al dan niet in Blechhammer, het uitgangspunt is.

De transporten of groepen, die hiervan zijn uitgezonderd, zijn die, welke voor de grote evacuatie uit de "Zwangarbeitslager" in plaats van naar Blechhammer zijn afgevoerd naar andere kampen ("Aussenkommando's") in het ressort Auschwitz, t.w. Auschwitz I (het eigenlijke Auschwitz, waartoe ook Gleiwitz heeft behoord), Auschwitz II (Birkenau) of Auschwitz III (Monowitz), dan wel naar kampen in het ressort Gross Rosen.¹

¹ Blechhammer (in Opper-Silezië) behoorde ook onder het "Stammlager" Auschwitz, en wel de laatste tijd vóór de grote evacuatie onder Auschwitz III. Het wordt echter wegens zijn omvang en zijn betekenis als "Konzentrationslager" in de regel apart genoemd, gelijk ook Gleiwitz. Gross Rosen (in Neder-Silezië) was een ander "Stammlager", eveneens met diverse "Aussenkommando's".

Hiervoor gelden afzonderlijke conclusies.

Een en ander wordt duidelijker uit het overzicht in de volgende paragraaf en blijkt voorts nader bij de behandeling van de afzonderlijke transporten.

6. Hieronder volgt een overzicht van de transporten, met vermelding van het aantal gedeporteerden en het aantal arbeidsgeschikten, dat naar schatting in Cosel is uitgestapt, alsmede de globaal gevolgde routes (d.w.z. de kampen, waarin grote groepen van het transport achtereenvolgens tot de aankomst in Blechhammer, in het ressort Gross Rosen, in het ressort Auschwitz-Birkenau-Monowitz of in Gleiwitz hebben verbleven, derhalve buiten beschouwing gelaten de verplaatsingen van kleine groepen of afzonderlijke personen, bijv. zieken, vaklieden, gestraften e.d.).

In de laatste kolom is het aantal overlevenden vermeld.

Transportdatum (vertrek uit Westerbork in 1942)	Totaal aantal gedeporteerden	Aantal mannen naar schatting in Cosel uitgestapt (15 – 50 jaar)	Door het grootste deel van het transport gevolgde route (kampen waarin achtereenvolgens is verbleven)	Aantal overle- venden
1	2	3	4	5
28 augustus	608	170	Sakrau – verschillende kampen in Opper-Silezië (voornamelijk Gross Sarne, Spytkowice, Lazy en Sackenhoym) - Blechhammer	11
31 augustus	560	200	Niederkirch - Fürstengrube - Gräditz en andere plaatsen in het ressort Gross Rosen, tenslotte Langenbislau/Reichenbach.	6
4 september	714	200	St. Annaberg – Anhalt / Fürstengrube – Gräditz en andere plaatsen in het ressort Gross Rosen, tenslotte Langenbielau / Reichenbach.	8
7 september	930	110	Niederkirch - Seibersdorf - Blechhammer.	9
11 september	874	140	Niederkirch - Seibersdorf - Blechhammer.	10
14 september	902	120	Gogolin - Johannsdorf - Blechhammer	8
2 oktober	1014	160	Gogolin - Schöppenitz - Birkenau	4
5 oktober	2012	550	St . Annaberg of Sakrau - Blechhammer en later gedeeltelijk naar Bismarckhütte en Monowitz	29
16 oktober	1710	570	St. Annaberg of Sakrau - Bobrek of Malapane - Blechhammer en verder enkelen naar Bismarckhütte / Monowitz. Een afzonderlijk groepje naar het ressort Gross Rosen.	30

23 oktober	988	170	St. Annaberg - verschillende kampen (w.o. Niederkirch, Sakrau, Eichtal, Ottmuth, Klein Mangersdorf, Königshütte en Johannsdorf) – Blechhammer of ressort Gross Rosen, en enkelen naar Bismarckhütte en Auschwitz.	14
30 oktober	659	200	St. Annaberg - Sakrau - Niederkirch of Reigersfeld - Seibersdorf, Ottmuth of ressort Gross Rosen, sommigen via Königshütte, Johannsdorf en Börsigwerke - Blechhammer en enkelen naar Bismarckhütte en Monowjtz.	11
2 november	954	260	St. Annaberg – Gleiwitz, Oderberg en Seibersdorf, Niederkirch en Ottmuth - Blechhammer, enkelen door naar Bismarckhütte / Monowitz.	14
6 november	465	110	Ottmuth – (Neukirch, St. Annaberg) – Blechhammer.	3
10 november	758	180	St. Annaberg - Johannsdorf, Klein Mangersdorf, Oderberg - Malapane, Seibersdorf - Blechhammer (enkelen naar het ressort Gross Rosen).	9
16 november	761	100	St. Annaberg - Klein Mangersdorf - Blechhammer (enkelen naar het ressort Gross Rosen).	3
24 november	709	70	St. Annaberg - Sakrau - Seibersdorf - Blechhammer	1
30 november	826	170	Sakrau - Klein Mangersdorf, Malapane, Sackenhoym, Seibersdorf, Spytkowice, Ottmuth, Gleiwitz - Blechhammer (enkelen naar het ressort Gross Rosen).	9
8 december	927	60	Sakrau - Gleiwitz - Blechhammer (een gedeelte van de arbeidsgeschikten rechtstreeks naar Birkenau, en aldaar 38 gematriculeerd).	2
Totaal	16371	3540		181

Ter oriëntatie van de lezer is als bijlage II van deze publicatie een landkaart van Silezië opgenomen, waarop de ligging der in dit overzicht genoemde plaatsen en kampen is aangegeven.

7. Voor de schatting van het aantal in Cosel uitgestapte arbeidsgeschikten is in bovenstaand overzicht de leeftijdsgrens gesteld op 15 - 50 jaar.

Weliswaar is vastgesteld, dat een aantal mannen boven 50 jaar is uitgestapt, en ook heel enkele jongens beneden 15 jaar, doch percentsgewijs is het aantal van deze ouderen of jongeren, van wier bestaan in de arbeidskampen nog is gebleken, gering.

De schattingen, die overlevenden geven van de leeftijden en de aantallen der tewerkgestelden, lopen te sterk uiteen, dan dat daarop enig peil kan worden getrokken.

Voor hetzelfde transport zijn verschillen in de geschatte aantallen van 100 tot 400% of zelfs meer geen zeldzaamheid, terwijl de geschatte leeftijdsgrenzen variëren van 14 tot 18 en 45 tot 55 jaar. De meeste representanten geven op: 15 - 50 jaar.

Op goede grond kunnen dus gevallen, waarin mannen boven 50 of jongens beneden 15 jaar in Cosel zijn uitgestapt, tot de uitzonderingen worden gerekend. Behoudens voor zover in individuele gevallen anders blijkt, ware derhalve te concluderen, dat in Cosel zijn uitgestapt en in arbeidskampen zijn tewerkgesteld, alle mannen, die op het tijdstip van hun aankomst in Cosel de 15-jarige leeftijd hadden bereikt, doch nog geen 51 jaar waren.

8. Voor de bepaling van het lot van deze mannen moet, gelijk hierboven reeds min of meer is aangeduid, in hoofdzaak worden afgegaan op de verklaringen van repatrianten.

De overgebleven resten van de kampadministraties van Blechhammer, Gross-Rosen, Auschwitz en Gleiwitz bieden hiervoor slechts zijdelings steun, n.l. alleen in individuele gevallen.

Bepaalde series van matriculenummers bijv., waaraan voor de vaststelling van conclusies omtrent transporten uit andere perioden veelal waardevolle gegevens konden worden ontleend, zijn niet gevormd, omdat de Nederlanders, die via Cosel in de genoemde kampen terechtkwamen, door elkaar met buitenlanders (dus niet in afzonderlijke series) zijn gematriculeerd.

Hun nummers liggen daardoor onregelmatig tussen die van buitenlanders verspreid.

Voorts vertonen bepaalde verzamelingen van gegevens, zoals de z.g. 'Fragebogen'² en de lijsten van gematriculeerden in Blechhammer hiaten, waarin vrijwel geen systeem valt te ontdekken en waarvoor geen verklaring is te geven.

In de 'Zwangarbeitslager' had geen eigenlijke matriculering plaats. Wel werden kampnummers gegeven, doch alleen op papier, zodat de betrokkenen er meestal geen kennis van droegen. Deze nummeringen vormen geen basis voor welke gevolgtrekking ook. Er is trouwens zo goed als niets van bekend.

Matriculering geschiedde eerst bij aankomst in Blechhammer, in Auschwitz (I, II en III) of in het ressort Gross Rosen. In het gehele verband is het, voor conclusies in individuele gevallen, slechts van belang te vermelden, dat de Blechhammer-nummerserie loopt van 176.512 t/m 179.562.

Deze nummers werden gegeven begin april 1944, toen het kamp Blechhammer werd overgenomen door de SS en de gevangenen opnieuw werden geregistreerd.

² Zie voor deze 'Fragebogen' ook de par. 1 en 8 van Hoofdstuk III.

Het enige stevige houvast in de administratie, echter eerst van betekenis op het tijdstip van de grote evacuatie, is de Buchenwald-cartotheek. Niettemin is deze cartotheek van zeer grote betekenis, omdat zij de personalia bevat van alle gedeporteerden, die met de evacuatietransporten van begin 1945 levend of dood in Buchenwald zijn aangekomen.

Tot de taak van het onderhavige hoofdstuk behoort o.m. in algemene zin vast te stellen, wie moeten worden geacht met de evacuatietransporten te zijn meegegaan.

Verder beperkt dit hoofdstuk zich tot het zo nauwkeurig mogelijk benaderen van plaats en tijdstip van overlijden van hen, die reeds vóór de evacuatie waren overleden, voor zover zulks uit getuigenverklaringen of administratieve gegevens niet individueel kan worden vastgesteld.

Voor het bepalen van plaats en tijd van overlijden van hen, die zijn overleden tijdens de evacuatietransporten of tussen de datum van hun registratie in Buchenwald en het tijdstip van de bevrijding, gelden de regelen, welke zijn gesteld in het reeds verschenen deel "Auschwitz VI" van deze publicaties.

Min of meer afzonderlijk staat voorts de behandeling van de groepen, die vóór de grote evacuatie naar het ressort Gross Rosen zijn afgevoerd. Deze groepen zijn bij de evacuatie voor een deel ook in Buchenwald terechtgekomen (zoals de kampbezetters van Bunzlau en Kittlitztreben), voor een ander deel rechtstreeks afgevoerd naar Dachau (z. g. ziekentransport), dan wel in het ressort Gross-Rosen bevrijd (zoals de kampbewoners van Langenbielau en Dörnhau). Een en ander blijkt nader bij de behandeling van de afzonderlijke transporten hierna.

Tenslotte wordt in het onderhavige verband nog opgemerkt, dat het in het algemeen niet mogelijk is cijfers te verstrekken van de sterkte van transporten of groepen, welke in de onderscheiden kampen zijn terechtgekomen, omdat de mededelingen van representanten dienaangaande te summier en te uiteenlopend zijn.

Om enigszins de gedachten te-bepalen, kan worden vermeld, dat van de ruim 3500 mannen, die in Cosel uit de trein zijn gehaald, de volgende aantallen met name bekende mannen vóór de grote evacuatie zijn terechtgekomen in de daarachter vermelde kampen:

- ± 960 mannen in Blechhammer;
- ruim 300 mannen in het ressort Gross Rosen;
- ± 150 mannen in Monowitz en omgeving;
- ruim 30 mannen in Gleiwitz;
- enkel in Auschwitz/Birkenau.

Van het resterende aantal van circa 2500 mannen kan dus, tenzij hun overlijden in een ander kamp dan de bovengenoemde individueel bekend is, slechts worden vastgesteld, dat zij moeten zijn overleden in een der arbeids- of concentratiekampen in Silezië.

9 Enkele algemene opmerkingen dienen nog te worden gemaakt met betrekking tot de ziekentransporten.

Uit verschillende kampen zijn namelijk op bepaalde, ten naasten bij bekende tijdstippen ziekentransporten vertrokken, terwijl uit getuigenverklaringen vele namen bekend zijn van mannen, die met zodanige transporten zijn afgevoerd.

Het is bekend, dat de meeste van deze transporten tot bestemming hadden: Birkenau (Auschwitz II), hetgeen in het algemeen betekende, dat de betrokken slachtoffers bij aankomst aldaar spoedig werden vergast.

Ook is echter gebleken, dat een aantal van deze transporten inderdaad gelijk de betrokkenen als regel werd voorgespiegeld, naar een 'Erholungslager' zijn gegaan (bijv. Sakrau, Johannsdorf of een hoogst enkel ander kamp). Deze 'Erholungslager' waren echter niet van zodanig gehalte, dat ernstig zieken (en dat waren zij, die op ziekentransport werden gesteld, uiteraard wegens de toegepaste afbeul-methoden voor het merendeel) zeer veel kans hadden op herstel. Het kwam zelfs voor, dat de voedseltoestanden in het 'Erholungslager' nog slechter waren dan in de arbeidskampen.

Anderzijds mag worden aangenomen, dat van hen, die er inderdaad bovenop kwamen, later nog wel iets is vernomen.

Daar voorts als regel niet de juiste datum, doch wel de maand bekend is, waarin enig ziekentransport is vertrokken, ware ten aanzien van degenen, van wie vaststaat, dat zij met een bepaald ziekentransport zijn afgevoerd, te concluderen, dat zij, behoudens wanneer later nog van hun bestaan is gebleken, zijn overleden uiterlijk op het eind van de maand, waarin het transport heeft plaatsgehad.

Daarbij ware als plaats van overlijden voor hen, die uit Blechhammer zijn afgevoerd, aan te geven:

Auschwitz II (Birkenau), en voor degenen, die uit andere kampen zijn vertrokken: een der arbeids- of concentratiekampen in Silezië (zie ook bij de algemene Blechhammer-conclusie in paragraaf 12, op blz. 33 hierna).

Een conclusie, die groter nauwkeurigheid waarborgt, is trouwens niet te stellen.

Een lijst van de bekende ziekentransporten is opgenomen als Bijlage 1 van deze publicatie.

10. Voordat wordt overgegaan tot de bespreking van de afzonderlijke transporten volgen hierachter, overeenkomstig de reeds aangeduide onderscheiding (zie par. 5 hiervoor, in het bijzonder noot 1 op blz. 5) een viertal overzichten, waarin achtereenvolgens zijn opgenomen de van repatrianten verkregen gegevens omtrent hun aankomst in, resp. hun vertrek uit:

- I. Blechhammer;
- II. het ressort Gross Rosen;
- III. het ressort Auschwitz (I, II en III);
- IV. Gleiwitz,

onder vermelding tevens van enkele bijzonderheden, die voor het stellen van een conclusie van belang kunnen zijn.

De volgorde I - IV van de overzichten houdt verband met de belangrijkheid van de betrokken kampen als opvangcentra van de gedeporteerden van de Coseltransporten.

I. Aankomst en vertrek van representanten in en uit

BLECHHAMMER

Transport van 28 augustus 1942 uit Westerbork.

Aangekomen in Blechhammer:

a. 1 rep.³ (*) op 12 december 1942 uit Klein Mangersdorf (met 4 Ned. vakarbeiders).

b. 1 rep. (*) eind april 1943 uit Sackenhoyrn met 45 Nederlanders.

Deze vertrok eind december 1943 als schoenmaker naar St. Annaberg, en kwam van daar op 1 juni 1944 opnieuw in Blechhammer (transportsterkte niet opgegeven).

c. 1 rep. (*) op 14 augustus 1943 uit Laurahütte (transportsterkte niet opgegeven).

d. 2 rep. op 16 april 1944 uit Reigersfeld met 30 à 40 Nederlanders; zijn beiden in bijzondere functies (resp. elektricien en 'Sanitater") veel alleen verplaatst. De ene is bevrijd in Blechhammer, de andere meegegaan met het evacuatietransport.

e. 1 rep. begin januari 1943 uit Spytkowice met 6 Ned. vakarbeiders. Deze vertrok in Maart 1944 naar Klettendorf (ressort Gross Rosen).

Transport van 31 augustus 1942 uit Westerbork.

Aangekomen in Blechhammer:

a. 1 representant (*) op 17 oktober 1942 uit Niederkirch (transportsterkte niet opgegeven). Was uitgezocht als meubelmaker.

b. 1 rep. (*) eind 1943 uit Laurahütte (transportsterkte niet opgegeven). Was uitgezocht als meubelmaker.

c. 1 rep. (*) op 14 april 1943 uit St. Annaberg (transportsterkte niet opgegeven). Was tevoren op ziekentransport gesteld uit Fürstengrube.

Transport van 7 september 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

a. 5 rep. eind maart 1943 met 2 transporten van resp. 100 à 150 en 50 à 60 Nederlanders uit Seibersdorf. Van deze 5 rep. zijn er 3 meegegaan met het evacuatietransport, is er 1 bevrijd in Blechhammer, en 1 in maart 1944 doorgezonden naar Klettendorf (ressort Gross Rosen).

b. 1 rep. (*) op 4 december 1942 uit Eichtal (transportsterkte niet opgegeven).

c. 1 rep. (*) op 14 oktober 1942 uit Niederkirch met ± 20 Nederlanders.

³ In de hier volgende pagina's komt soms de noot (*) en soms de noot (**) voor. (*) staat voor: 'Meegegaan met het evacuatietransport'. De afkorting 'rep.' staat voor Representant. Noot van de transcribenten

Transport van 11 september 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

- a. 4 rep. eind maart 1943 uit Seibersdorf met ± 100 Nederlanders. Van hen zijn er 3 meegegaan met het evacuatietransport en is er 1 bevrijd in Blechhammer.
- b. 1 rep. (**)⁴ op 5-12-42 uit Eichtal (transportsterkte niet opgegeven).
- c. 1 rep. (*) ± 15 oktober 1942 uit Niederkirch (transportsterkte niet opgegeven).
- d. 1 rep. (*) op 1 april 1943 uit Bismarckhütte (afzonderlijke route met kleine transporten als timmerman).
- e. 1 rep. (*) in april 1943 uit Sakrau met ± 50 Nederlanders.

Transport van 14 september 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

- a. 6 rep. ± 20-10-42 uit Johannsdorf met 150 à 200 Nederlanders. Van deze 6 zijn er 4 meegegaan met het evacuatietransport, en 2 bevrijd in Blechhammer.
- b. 1 rep. uit Seibersdorf (datum en transportsterkte niet opgegeven).

Transport van 2 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

- a. 1 rep. (*) half Juni 1943 uit Sosnowitz met een aantal buitenlanders, als 'Judenältester'. Vertrok begin 1943 naar Bobrek in dezelfde functie en kwam vandaar op 21/22 maart 1944 opnieuw in Blechhammer (transportsterkte niet opgegeven).
- b. 1 rep. (*) eind december 1942 met 6 Nederlandse vakarbeiders uit Schöppenitz.

Transport van 5 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

- a. 19 representanten medio oktober 1942 uit St. Annaberg met 200 à 300 Nederlanders. Van deze 19 zijn er 12 meegegaan met het evacuatietransport, 3 bevrijd in Blechhammer, en 4 in de laatste helft van oktober 1942 doorgezonden naar Bismarckhütte.
- b. 7 rep. medio oktober 1942 uit Sakrau met 100 à 120 Nederlanders. Van hen zijn er 3 meegegaan met het evacuatietransport en 4 bevrijd in Blechhammer.
- c. 1 rep. ± 25 mei 1944 uit Ottmuth (transportsterkte niet opgegeven). De verdere route van deze repatriant is niet bekend.
- d. 1 rep. (*) in april 1943 van Gleiwitz.

⁴ Op de hierna volgende pagina's staat (*) voor 'Meegegaan met het evacuatietransport' en (**) voor 'Bevrijd in Blechhammer'. Ned. is de afkorting van Nederlander(s) en rep. is de afkorting van Representant. Noot van de transcribenten

- e. 1 rep. (*) in augustus 1943 van Laurahütte.
- f. 1 rep. op onbekende datum uit onbekende plaats. Verdere route eveneens onbekend.

Transport van 16 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

- a. 10 rep. op verschillende tijdstippen (oktober 1942, maart 1943 en Febr. en maart 1944) uit Bobrek. Bij de transporten van oktober 1942 en februari en maart 1944 waren resp. 5, 50 en 100 à 150 Nederlanders.
Van bedoelde 10 representanten zijn er 4 meegegaan met het evacuatietransport en 3 bevrijd in Blechhammer. Voorts is er 1 in Sept. 1943 en 1 in november 1944 vertrokken naar Bismarckhütte, en 1 in november 1944 naar St. Annaberg.
- b. 1 rep. (*) op 15 april 1943 uit St. Annaberg via Sakrau (transportsterkte niet opgegeven).
- c. 1 rep. (*) op 26 mei 1943 uit St. Annaberg als "Sanitäter".
- d. 4 rep. in maart/april 1944 uit Malapane met vermoedelijk ± 20 Nederlanders. Van deze 3 zijn er 2 meegegaan met het evacuatietransport, en 2 bevrijd in Blechhammer.
- e. 1 rep. (**) in mei 1943 uit Reigersfeld (of Sackenhoyrn) met 24 Nederlanders.
- f. 1 rep. (*) ± 20 april 1943 uit Anthoniehütte, via St. Annaberg (transportsterkte, niet opgegeven).
- g. 2 rep. (*) eind mei 43 uit Sakrau met 200 Ned.
- h. 1 rep. in de zomer van 1944 uit Auschwitz (in een bijzondere functie). Deze is in november 1944 uit Blechhammer ontvlucht.
- i. 1 rep. (*) op 31 augustus 1943 uit Brande (transportsterkte niet opgegeven).
- j. 1 rep. (**) op 23 maart 1944 uit de Börsigwerke in Breslau-Hundsfeld (transportsterkte, niet opgegeven).
- k. 1 rep. op 17 augustus 1943 uit Laurahütte (transportsterkte niet opgegeven). Deze vertrok 19 december 1943 naar Bismarckhütte.
- l. 1 rep. op onbekende datum uit onbekende plaats. Verdere route eveneens onbekend.

Transport van 23 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

- a. 4 rep. op 5 december 1942 uit Eichtal met 125 Ned. Van deze 4 zijn er 2 bevrijd in Blechhammer, is er 1 meegegaan met het evacuatietransport, en 1 op 8 november 1944 vertrokken naar Bismarckhütte.
- b. 1 rep. (*) uit Johannsdorf (datum en transportsterkte niet opgegeven).
- c. 1 rep. (*) in maart 1944 uit de "Börsigwerke" in Breslau-Hundsfeld (transportsterkte niet opgegeven).

d. 1 rep. (*) ± mei 1944 uit Ottmuth (transportsterkte niet opgegeven).

Transport van 30 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

a. 2 rep. (*) eind maart 1943 uit Seibersdorf met 100 a 120 Nederlanders.

b. 1 rep. eind maart 1943 uit Gleiwitz (transportsterkte niet opgegeven). Deze is december 1944 vertrokken naar Bismarckhütte.

c. 1 rep. (**) op 16 april 1944 uit Reigersfeld (transportsterkte niet opgegeven).

d. 1 rep. (*) op 4 maart 1944 uit de "Börsigwerke" in Breslau-Hundsfeld (transportsterkte niet opgegeven).

e. 1 rep. in april 1943 uit Johannsdorf (transportsterkte niet opgegeven). Deze vertrok eind 1944 naar Bismarckhütte.

f. 1 rep. (*) eind 1942 uit Gogolin met enige Nederlanders. Deze rep. vertrok begin 1943 naar Königshütte (met vele Ned.) en werd in oktober 1943 doorgezonden naar de "Börsigwerke" te Breslau-Hundsfeld. Hij kwam ± maart 1944 vandaar terug in Blechhammer.

Transport van 2 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

a. 5 rep. met 2 transporten (op 23 maart 1943 en in april 1943) uit Gleiwitz, met resp. ruim 160 en 6 à 10 Nederlanders. Van deze 5 zijn er 2 meegegaan met het evacuatietransport, is er 1 bevrijd in Blechhammer, en vertrokken er twee in oktober/november 1944 naar Bismarckhütte

b. 3 rep. in mei 1944 uit Ottmuth met 17 à 18 Ned. Van deze 3 zijn er 2 meegegaan met het evacuatietransport, en is er 1 bevrijd in Blechhammer.

c. 1 rep. (**) eind maart 1943 uit Seibersdorf met ± 80 Nederlanders.

Transport van 6 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

a. 1 rep. (**) medio april 1944 uit St. Annaberg (transportsterkte niet opgegeven).

b. 1 rep. (*) op 25 mei 1944 uit Ottmuth met 18 Nederlanders.

Transport van 10 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

a. 1 rep. (*) op 4 december 1942 uit Klein Mangersdorf (transportsterkte niet opgegeven).

b. 1 rep. (*) begin maart 1944 uit Malapane met 30 Nederlanders.

c. 1 rep. (**) zomer '43 uit Seibersdorf met 50 Nederlanders. Deze rep. vertrok voorjaar '44 als schoenmaker naar St. Annaberg; vandaar kwam hij in de zomer van 1944 terug in Blechhammer.

Transport van 16 november 42 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

2 rep. in december 1942 uit Klein Mangersdorf (transportsterkte niet opgegeven). Eén van hen is meegegaan met het evacuatietransport, de andere bevrijd in Blechhammer.

Transport van 24 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

1 rep. (*) op 27 maart 1943 uit Seibersdorf.

Transport van 30 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

a. 3 rep. (*) in februari/maart 1944 uit Malapane (bij het transport van Mrt.44 waren ± 20 Ned.).

b. 1 representant (*) in maart 1943 uit Gleiwitz (transportsterkte niet opgegeven).

c. 1 rep. (**) in mei 1943 uit Sackenhoyrn (transportsterkte niet opgegeven).

d. 1 rep. (*) ± 25 maart 1943 uit Seibersdorf met 70 à 80 Nederlanders.

Transport van 8 december 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Blechhammer:

1 rep. in april 1943 uit Gleiwitz (transportsterkte niet opgegeven), die in Juni 1943 naar Gleiwitz terugging als elektricien.

II. Aankomst en verder transport van representanten in het ressort GROSS ROSEN

Transport van 28 augustus 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

a. 1 rep. in juli 1943 uit Ottmuth in Gräditz, als "Sanitäter" en als enige Ned. met een transport Oost-Joden. Verdere route: december 1943 naar Nimptsch. Begin '44 terug naar Gräditz, vervolgens naar Fünfteiohen, en vandaar naar Breslau-Hundsfeld. Mei 1944 naar Auschwitz(?). Meegegaan met het evacuatietransport (?). Onvolledige en verwarde opgaaf.

b. 1 rep. op 16 mei 1943 uit Sakrau in Gräditz met 10 vaklieden. Verdere route: Faulbrück - Gräditz - Faulbrück. Oktober 1944 naar Reichenbach. Maart 1945 op ziekentransport naar Dörnhau, alwaar bevrijd. Onvolledige en verwarde opgaaf.

c. 1 rep. in maart 1944 uit Blechhammer in Klettendorf als vakarbeider. Verdere route: april 1944 naar Langenbielau. Juni 44 naar Faulbrück. Sept./oktober 1944 terug naar Langenbielau (sportschule Reichenbach). Aldaar op 8 april 1945 bevrijd.

d. 1 rep. in juli-augustus 1943 uit Mechtal (bij Bobrek) in Masselwitz, als enige Nederlander met een transport Fransen en Belgen. Verdere route: ± eind Aug.43 naar Grünberg met 29 Polen en 1 Belg. Maart 1944 naar Kretschamberg bij Kittlitztreben. 5 februari 1945 op evacuatietransport naar Buchenwald. 10 maart 1945 naar Theresienstadt, alwaar aangekomen 5 mei 1945 en op 8 mei 1945 bevrijd.

Transport van 31 augustus 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

a. 1 rep. in juni/juli 1943 (waarsch. 26 juni 1943) uit Fürstengrube in Gräditz met ± 200 Nederlanders. Verdere route: Faulbrück, en vervolgens 15 januari 1944 naar Ludwigsdorf. 22 juli 1944 Naar Gross Rosen. 11 december 1944 naar Leitmeritz. 21 april 1945 naar Theresienstadt.

b. 1 rep. in oktober 1944 uit onbekende plaats naar de Sportschule in Reichenbach (transportsterkte niet opgegeven). Verder transport onbekend.

c. 1 rep. in augustus 1943 uit Fürstengrube in Gräditz met 20 Nederlanders van het transport van 31 augustus 1942. Verdere route: Febr.44 naar Faulbrück. April 1944 terug naar Gräditz. Juni 44 terug naar Faulbrück. Augustus 1944 naar Langenbielau (Sportschule Reichenbach), 10 mei 1945 aldaar bevrijd.

Transport van 4 september 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

6 rep. met 2 transporten in juni/juli en augustus 1943 uit Fürstengrube in Gräditz (transportsterkte Nederlanders niet opgegeven). Verdere route:

(1) Dec.43 naar Faulbrück. Februari 1944 naar Gross Rosen. November 1944 naar Herzbrück (?). Maart 1945 op evacuatietransport naar Dachau.

(2) December 1943 naar Faulbrück. Mei 1944 terug naar Gräditz. Aug. 44 naar Sportschule Reichenbach, alwaar 10 mei 1945 bevrijd.

(3) 6-12-1943 naar Faulbrück (met de helft van de bezetting van Gräditz). 9 december 1943 naar Klettendorf (alleen, als vakarbeider). 7 oktober 1944 naar Waldenburg, alwaar 7 mei 1945 bevrijd.

(4) Begin 44 naar Freiburg, met 30 elektriciens, o.w. 5 Nederlanders. Maart/april 1944 naar Waldenburg. Verder: Gross Rosen - Langenbielau - Dörnhau.

(5) 26-9-43 naar Langenbielau (als enige Nederlander met 15 man). Aug. 44 naar Faulbrück. Oktober 1944 naar Sportschule Reichenbach, alwaar 9 mei 1945 bevrijd.

(6) Dec. 43 naar Faulbrück. Februari 44 terug naar Gräditz, en vervolgens weer naar Faulbrück. September 1944 naar Langenbielau (Sportschule), alwaar bevrijd.

Transport van 7 september 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

- a. 1 rep. eind juni/begin juli 1943 uit St. Annaberg in Gräditz (waarschijnlijk een klein transport; sterkte niet opgegeven). Verdere route: Nov. 43 naar Faulbrück. Dec. 43 terug naar Gräditz. 26 december 1943 naar Freiburg (met 40 elektriciens, w. o. 2 Nederlanders). September 1944 naar Waldenburg. Oktober 1944 naar Gross Rosen. 30-10-44 naar Langenbielau, alwaar 8 mei 1945 bevrijd.
- b. 1 rep. in maart 1944 uit Blechhammer in Klettendorf (met een klein transport; sterkte niet opgegeven). Verdere route: Mei 44 naar Faulbrück en vervolgens naar Langenbielau-Reichenbach, alwaar in Mei 1945 bevrijd.

Transport van 16 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

- a. 1 rep. op 22 november 1942 uit Sakrau in Tränke, met 70 Nederlanders, waarvan 30 uit St. Annaberg. Heeft in Tränke gewerkt als electricien. Verdere route: 14 december 1943 naar Wisau met 64 Nederlanders; 29-2-44 naar Kittlitztreben, als elektricien, met 2 andere Nederlanders. 10 februari 1945 aldaar bevrijd.
- b. 1 rep. op 17 januari 1943 uit Ottmuth in Neukirch met 100 à 120 Nederlanders. Verdere route: oktober 1943 naar Görlitz met ± 8 Nederlanders. 15- 3-44 naar Kittlitztreben. 9- 2-45 op evacuatietransport naar Buchenwald.
- o. 1 rep. begin maart 1943 uit Johannsdorf in Ludwigsdorf (waarschijnlijk een klein transport; sterkte niet opgegeven). Verdere route: juli 1943 via Faulbrück naar Gräditz. Mei 1944 terug naar Ludwigsdorf. Augustus 1944 naar Faulbrück en kort daarna naar Sportschule Reichenbach, alwaar bevrijd.

Transport van 23 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

- a. 2 rep. op 22 november 1942 uit Sakrau in Tränke met 70 Nederlanders. Verdere route: 14 december 1943 naar Wisau. April/mei 1944 naar Bunzlau. Op evacuatietransport Gross Rosen - Buchenwald - Dora - Ellrich. Bevrijd in Bergen Belsen op 15 april 1945.
- b. 1 rep. op onbekende datum uit Sakrau in Klettendorf (transportsterkte niet opgegeven). Zou via Bunzlau en Breslau in Auschwitz zijn terechtgekomen, hetgeen onwaarschijnlijk is.
- c. 1 rep. op 15 januari 1943 uit Klein Mangersdorf in Neukirch (met 100 a 120 Nederlanders). Verdere route: 15- 3-43 naar Edmannsdorf, 10- 5-44 naar Hirschberg. 20 oktober 1944 naar Warmbrunn. 10-3-45 naar Dörnhau. 25 april 1945 naar Ellenburg (?). 1 mei 1945 terug naar Dörnhau alwaar 8 mei 1945 bevrijd.
- d. 1 rep. eind februari 1943 uit Johannsdorf in Klettendorf met ± 100 Nederlanders. Verdere route: Eind maart 1943 naar Faulbrück, als enige Ned., met 15 vakarbeiders naar Gräditz

v.v. Sept./oktober 1944 naar Sportschule Reichenbach (met 20 à 30 Ned.). Aldaar 8 mei 1945 bevrijd.

Transport van 30 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

a. 2 rep. op 22-11-42 uit Sakrau in Tränke met 70 Nederlanders. Verdere route: 14-12-43 naar Wisau. Maart of mei 1944 naar Bunzlau. Op evacuatietransport via Gross Rosen - Buchenwald - Dora - Ellrich, resp. naar:

(1) Sachsenhausen, alwaar bevrijd.

(2) Bergen Belsen, alwaar bevrijd.

b. 1 rep. in februari 1943 uit Johannsdorf in Ludwigsdorf met ± 20 Nederlanders. Verdere route: september 1943 naar Faulbrück, met 10 Ned., december 1944 naar Reichenbach, Februari 1945 naar Habensdorf, maart 1945 terug naar Reichenbach, alwaar 8 mei 1945 bevrijd.

c. 1 rep, eind februari 1943 uit Ottmuth in Markstädt, met enkele Nederlanders. Verdere route: in 1944 naar Bunzlau, alwaar 11 februari 1945 bevrijd.

Transport van 6 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

1 rep. in december 1942 uit Ottmuth in Peterswaldau met 17 Nederlanders (was timmerman). Verdere route: ± September 1943 via Faulbrück naar Schweidnitz. ± September 1944 naar Gross Rosen (gewerkt in Langenbielau. Op evacuatietransport via Flossenburg naar Dachau, alwaar bevrijd.

Transport van 10 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

a. 1 rep. op 25-4-43 uit Johannsdorf in Neukirch (transportsterkte niet opgegeven). Verdere route: 7-3-44 naar Edmannsdorf en vervolgens naar Hirschberg. Januari 1945 op evacuatietransport via Edmannsdorf en Reichenau naar Theresienstadt, alwaar bevrijd.

b. 1 rep. op 22 november 1942 uit St. Annaberg in Tranke met 70 Nederlanders. Verdere route: 14-12-43 naar Wisau. Mei 1944 naar Bunzlau. Op evacuatietransport via Buchenwald – Ellrich naar Bergen Belsen.

c. 1 rep. in juni 43 uit St. Annaberg in Ludwigsdorf met een onbekend aantal Nederlanders. Verdere route: Aug. 1944 naar Faulbrück, en vervolgens naar Reichenbach, alwaar op 7 mei 1945 bevrijd.

d. 1 rep. op 22-1-43 uit Johannsdorf via Brande in Ludwigsdorf met nog 1 Nederlander. Verdere route: 14 februari 1943 naar Markstädt als enige Nederlander (in Markstädt bij aankomst ook geen Nederlander aangetroffen; later kwam er 1 binnen, onbekend van waar). Maart 1944 naar Fünfteichen met de andere Nederlander (in Fünfteichen nog 3

Nederlanders aangetroffen). 22 Januari 1945 op evacuatietransport via Gross Rosen – Buchenwald - Bisingen naar Allach/Dachau, alwaar 30 april 1945 bevrijd.

Transport van 16 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

1 rep. op 22-11-42 met 70 Nederlanders uit St. Annaberg in Tränke. Verdere route: 14-12-43 naar Wisau. Half april 1944 naar Bunzlau (met de overlevenden, zijnde 70 man). 10 februari 1945 op evacuatietransport via Görlitz - Dora - Ellrich naar Bergen Belsen, alwaar in april 1945 bevrijd.

Transport van 30 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Gross Rosen:

1 rep. in Juli 1943 uit Ottmuth in Gräditz (transportsterkte niet opgegeven. Verdere route: Via een ontluizingsinrichting in Breslau naar Klettendorf (waar bij aankomst alleen Polen waren; later kwamen er 6 Nederlanders bij). Oktober 1943 naar Görlitz. Januari 1944 naar Kittlitztreben. 9 februari 1945 op evacuatietransport via Görlitz – Bautzen – Reichenbach – Gera – Jena – Buchenwald – Flossenburg – Liebenau (op weg naar Dachau). In Liebenau op 5 mei 1945 bevrijd.

III. Aankomst en verder transport van representanten in het ressort AUSCHWITZ (exclusief de kampen Blechhammer en Gleiwitz).

Transport van 28 augustus 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Auschwitz:

a . 1 rep. in mei 44 uit Breslau-Hundsfeld in Auschwitz (transportsterkte niet opgegeven). Deze rep. zou met de gehele kampbezetting van Hundsfeld in Auschwitz zijn gekomen (bedoelt misschien Blechhammer). Verder zou hij in oktober 1944 op transport zijn gesteld naar Beieren (misschien is bedoeld het evacuatietransport in januari 1945; hij zou nl. in de gevangenis te Ratibor, Polen, hebben overnacht en moet dus wel in de buurt van Auschwitz zijn geweest). Bevrijd in Waldenburg 8 mei 1945. Onvolledige en verwarde opgaaf.

Transport van 14 september 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Auschwitz:

1 rep. op 1-11-43 uit Schöppenitz in Birkenau (transportsterkte niet opgegeven). Verdere route: eind november 1943 naar Warschau. Juli/augustus 1943 naar Dachau.

Transport van 2 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Auschwitz:

2 rep. op 1-11-43 uit Schöppenitz in Birkenau, met 12 overlevenden van het transport van 2 oktober 1942. Beide rep., waarvan er 1 in Dec. 43 nog eerst is overgebracht naar Jawischowitz, zijn meegegaan met het evacuatietransport.

Transport van 5 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Auschwitz:

4 rep. ± medio oktober 1944 uit Blechhammer in Bismarckhütte met 80 à 100 Nederlanders. Alle 4 zijn in december 1944 overgebracht naar Monowitz, waar zij ± 27 januari 1945 werden bevrijd.

Transport van 16 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Auschwitz:

a. 1 rep. op onbekende datum na 1 april 1944 uit Blechhammer in Bismarckhütte (transportsterkte niet opgegeven). Op onbekende datum overgebracht naar Monowitz, alwaar 27 januari 1945 bevrijd.

b. 1 rep. in 1944 uit St. Annaberg in Birkenau (juiste datum en transportsterkte niet opgegeven). Is meegegaan met het evacuatietransport.

c. 1 rep. in het najaar 1943 uit Bobrek in Auschwitz (transportsterkte niet opgegeven). Werd in de zomer 44 overgebracht naar Blechhammer, waar hij op 8 november 1944 is ontvlucht.

d. 1 rep. op 8 november 1944 uit Blechhammer in Bismarckhütte met 70 à 80 Nederlanders. Werd van Bismarckhütte uit als lasser tewerkgesteld in Königshütte (dagelijks heen en weer). Is meegegaan met het evacuatietransport via Gleiwitz.

e. 1 rep. op 20 december 1943 uit Blechhammer in Bismarckhütte (transportsterkte niet opgegeven). Werd in de zomer van 1944 overgebracht naar Jawischowitz en vandaar op 17 december 1944 naar Adorf. Is meegegaan met het evacuatietransport.

Transport van 25 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Auschwitz:

a. 1 rep. op onbekende datum uit Bunzlau via Breslau in Auschwitz (transportsterkte niet opgegeven). Het is onwaarschijnlijk, dat de melding juist is (zie de overeenkomstige opmerking in Staat II op blz. 31).

b. 1 rep. in oktober 1943 uit Liegnitz in Auschwitz, met nog 1 andere Nederlander. Was met andere Nederlanders in juni 1943 gevlucht uit Neukirck, werd de volgende dag gearresteerd in Bunzlau, en na 2 dagen gebracht naar Liegnitz. Via Breslau werd hij naar Auschwitz gezonden. Is meegegaan met het evacuatietransport.

c. 1 rep. op 8-11-43 (?) uit Blechhammer in Bismarckhütte (transportsterkte Nederlanders niet opgegeven). Is meegegaan met het evacuatietransport via Gleiwitz.

d. 1 rep. medio 1944 uit Ludwigsdorf naar Birkenau (transportsterkte niet opgegeven). Kwam met een ziekentransport in Birkenau, doch overleefde de selectie. Werd begin

oktober 1944 overgebracht naar Landsberg (Lager Kaufering, buitencommando van Dachau).

Transport van 30 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Auschwitz:

a. 1 rep. in december 1944 uit Blechhammer in Bismarckhütte (transportsterkte niet opgegeven). Is meegegaan met het evacuatietransport.

b. 1 rep. in november 1944 uit Blechhammer in Bismarckhütte (transportsterkte Nederlanders niet opgegeven). Werd begin januari 1945 overgebracht naar Monowitz en aldaar 27 januari 1945 bevrijd.

c. 1 rep. begin januari 1943 uit Blechhammer in Königshütte met vele Nederlanders. Werd van Königshütte uit tewerkgesteld in Bismarckhütte. Ging ± oktober 1943 naar de "Börsigwerke" te Breslau-Hundsfeld en vandaar ± maart 1944 terug naar Blechhammer. Is meegegaan met het evacuatietransport.

Transport van 2 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Auschwitz:

a. 1 rep. in oktober 1944 uit Blechhammer in Bismarckhütte (transportsterkte Ned. niet opgegeven). Werd 2-1-45 overgebracht naar Monowitz en aldaar op 27 januari 1945 bevrijd.

b. 1 rep. begin november 1944 uit Blechhammer naar Bismarckhütte (transportsterkte Ned. niet opgegeven). Werd 4 januari 1945 overgebracht naar Monowitz. Is op evacuatietransport gesteld, en onderweg gevlucht. Op 27 januari 1945 door de Russen bevrijd.

Transport van 8 december 1942 uit Westerbork

Aangekomen in het ressort Auschwitz:

1 rep. op 11 december 1942 uit Westerbork in Birkenau met de arbeidsgeschikte mannen van zijn transport, die niet in Cosel waren uitgestapt. Werd als musicus in een orkest geplaatst en verkeerde daardoor in een bevoorrechte positie. Op 26 oktober 1944 overgebracht naar Oranienburg, enz. In de omgeving van Theresienstadt bevrijd op 7 mei 1945.

IV. Aankomst en vertrek van representanten in en uit GLEIWITZ (exclusief zij, die alleen op het evacuatietransport Gleiwitz hebben aangedaan).

Transport van 5 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Gleiwitz:

1 rep. in november 1942 uit St. Annaberg (transportsterkte niet opgegeven). Werd maart/april 1943 overgebracht naar Blechhammer.

Transport van 30 oktober 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Gleiwitz: 1 representant op 17 november 1942 uit St. Annaberg met 150 Nederlanders. Werd in maart 1943 met de gehele kampbezetting van Gleiwitz, behoudens uitzonderingen, overgebracht naar Blechhammer.

Transport van 2 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Gleiwitz: 7 rep. omstreeks medio oktober 1942 uit St. Annaberg (transportsterkte verschillend opgegeven, variërend van ± 200 tot 250 Nederlanders). Verder lot:

(1) 23 maart 1943 naar Blechhammer met 163 à 164 man (20 man bleven in Gleiwitz achter).

(2) April 43 naar Blechhammer.

(3) Is bij de overbrenging van de bezetting van het kamp naar Blechhammer in maart/april 1943 met ± 30 Nederlanders in Gleiwitz achtergebleven. Bij de evacuatie op 18-1-45 zich schuil gehouden en in Gleiwitz bevrijd.

(4) April 1943 met ± 200 man naar Blechhammer (in Gleiwitz bleven de ± 20 beste vakarbeiders achter).

(5) April 1943, bij de overbrenging van het kamp naar Blechhammer, met 33 man in Gleiwitz achtergebleven. Meegegaan met het evacuatietransport.

(6) April 1943 naar Blechhammer.

(7) 23 maart 1943 naar Blechhammer (30 man bleven in Gleiwitz achter).

Transport van 30 november 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Gleiwitz:

1 rep. op ± 12-12-42 uit Sakrau als elektricien, met 24 Nederlanders. Maart 1943 meegegaan naar Blechhammer (30 man bleven in Gleiwitz achter).

Transport van 8 december 1942 uit Westerbork

Aangekomen in Gleiwitz:

1 rep. op 12 december 1942 uit Sakrau (transportsterkte Nederlanders niet opgegeven). Bleef bij de overbrenging van het kamp naar Blechhammer in Gleiwitz (met precies 32 Nederlanders). Is meegegaan met het evacuatietransport.

Naar deze overzichten wordt in het vervolg verwezen met de aanduiding: "Staat I" (II, III of IV).

11. De afzonderlijke transporten

Transport van 28 augustus 1942

De lotgevallen van dit transport zijn zeer onoverzichtelijk door de verspreiding van de gedeporteerden over verschillende kampen, vele dislocaties en verwarrende, weinig houvast biedende verklaringen van representanten.

Bovendien hebben van de 11 representanten er 8 een uitzonderlijke route gevolgd als "Sanitäter" of als vakarbeider, soms alleen, soms met kleine groepjes, soms als enige of een der weinige Nederlanders onder een transport buitenlanders (Staten I en II).

Uit de vaak tegenstrijdige verklaringen treedt echter naar voren, dat met uitzondering van de even bedoelde individuele personen of groepjes, die een afwijkende route zijn gegaan, uiterlijk omstreeks eind April 1943 de toen overlevenden van het transport in Blechhammer moeten zijn aangekomen.

Deze stelling vindt, met inachtneming tevens van het betrekkelijk geringe aantal (35) , dat in Blechhammer is aangetroffen, een (indirecte) bevestiging in het gerapporteerde grote aantal overlijdensgevallen voor genoemde datum, voornamelijk in Spytkowice en Lazy, welke kampen begin 1943 zijn opgeheven.

Zij, die nog na die datum naar Blechhammer zijn overgebracht uit Laurahütte (14 augustus 1943) en uit Reigersfeld (16 april 1944), behoren tot de genoemde uitzonderingen en kunnen worden geacht bij name bekend te zijn.

Hoe kleiner namelijk de overblijvende, langs afzonderlijke routes gedirigeerde groepjes waren, hoe groter de kans werd, dat zij, die daarvan deel uit maakten, door lotgenoten werden opgemerkt, zodat hun namen allicht in verklaringen van representanten worden teruggevonden.

Dit geldt uiteraard a fortiori voor de individueel (als 'Sanitäter' of als vakarbeider tewerkgestelde personen.

In het ressort Gross Rosen zijn vóór de grote evacuatie slechts enkele gedeporteerden van het transport van 28 augustus 1942 in bijzondere functies terechtgekomen (zie Staat II). Hun namen en lotgevallen zijn bekend.

Als algemene conclusie ware dus voor dit transport te stellen, dat zij, die niet in Blechhammer zijn aangetroffen en van wier bestaan in andere kampen na 30 april 1943 niet is gebleken, moeten worden geacht uiterlijk op die datum te zijn overleden.

De plaats van hun overlijden kan niet nauwkeuriger worden aangeduid dan als: "een der dwangarbeidskampen in Silezië (Polen)".

Zij, die in Blechhammer zijn gesignaleerd, doch van wie verder niets bekend is, vallen onder een algemene conclusie, die aan het eind van dit hoofdstuk, na de bespreking van de afzonderlijke transporten, is geformuleerd (zie paragraaf 12, blz. 33).

Transport van 31 augustus 1942

De lotgevallen van dit transport zijn gemakkelijker te overzien dan die van het voorgaande, doordat het vrijwel in zijn geheel via het doorgangskamp Niederkirch naar Fürstengrube is gegaan (aankomst aldaar omstreeks 10 september 1942) en vervolgens, in juli/augustus 1943, de overlevenden zijn overgebracht naar Gräditz (ressort Gross Rosen).

Slechts enkele vaklieden en een "Sanitäter" zijn een afzonderlijke route gegaan en in Blechhammer terechtgekomen (zie Staten I en II).

Fürstengrube was tot omstreeks mei 1943 een uitermate slecht kamp, waar zeer velen zijn overleden. Na mei 1943 zijn de toestanden er aanmerkelijk verbeterd. Het aantal doden in Fürstengrube (in de periode dus van september 1942 - mei 1943) wordt door de overlevenden verschillend geschat.

Zeker is, dat het meer dan de helft van het transport heeft bedragen. Ten hoogste zullen 100 overlevenden naar Gräditz zijn overgebracht. Hiervan is het grootste deel overleden tijdens de tyfusepidemie, die eind 1943/begin 1944 (het tijdstip wordt verschillend opgegeven) in Gräditz is uitgebroken.

Uit de getuigenverklaringen is tot dusver het tijdstip van overlijden in Fürstengrube of Gräditz van ongeveer 50 man individueel kunnen worden vastgesteld.

In weerwil van de overzichtelijkheid van de gang van het transport, blijft dus ten aanzien van plaats en datum van overlijden van de meeste vermisten grote onzekerheid bestaan, uiteraard vooral ook, doordat niet nominatief is vast te stellen, wie naar Gräditz zijn vertrokken en dus ook niet, wie in laatst genoemde plaats dan wel in Fürstengrube zijn overleden.

Enig houvast biedt slechts de verklaring van representanten, dat eind 1943/begin 1944 de overlevenden van Gräditz naar Faulbrück zijn gegaan.

Ten slotte zijn deze overlevenden voor het merendeel in Langenbielau/Reichenbach terechtgekomen en aldaar in Mei 1945 bevrijd of eerder op ziekentransport gesteld naar Dörnhau of Dachau. Een uitzondering vormt wederom een klein groepje, dat (waarschijnlijk in januari 1944) naar Ludwigsdorf is gegaan en vandaar in het najaar 1944 grotendeels via Gross Rosen naar Leitmeritz en Theresienstadt. Ook van dit groepje schijnen echter weer enkelen in Langenbielau te zijn terechtgekomen.

Er zit niet anders op dan met behulp van vorenstaande fragmentarische gegevens een conclusie te formuleren.

Daarbij ware er vanuit te gaan, dat eind 1943/begin 1944, toen het grootste deel der overlevenden werd overgebracht van Gräditz naar Faulbrück, de overblijvende groep voldoende overzichtelijk was om te mogen aannemen, dat in getuigenverklaringen de namen van hen, die van deze groep deel hebben uitgemaakt, worden genoemd.

Rekent men, dat de tyfusepidemie in het eerste kwartaal van 1944 wel zal zijn uitgewoed, dan moet de conclusie luiden, dat zij, wier overlijden niet individueel kan worden vastgesteld, moeten worden geacht te zijn overleden uiterlijk eind maart 1944, hetzij in Fürstengrube, hetzij in een der arbeidskampen in het ressort Gross Rosen (Silezië; Polen).

Transport van 4 september 1942

Dit transport heeft nagenoeg dezelfde route gevolgd als dat van 31 augustus 1942, met dit verschil, dat het via het doorgangskamp St. Annaberg en via Anhalt naar Fürstengrube is gegaan (aankomst aldaar november/december 1942) en dat de overlevenden, die in

augustus 1943 naar Gräditz zijn gebracht, binnen het ressort Gross Rosen aan nog meer dislocaties onderhevig zijn geweest dan de gedeporteerden van eerstgenoemd transport.

Zo zijn sommige groepen enige malen heen en weer geweest tussen Gräditz en Faulbrück en andere via Klettendorf naar Waldenburg of via Gross Rosen naar een der andere buitencommando's binnen het ressort getransporteerd.

De meeste overlevenden zijn tenslotte terechtgekomen in Langenbielau/Reichenbach. Van ruim 50 man is het overlijden in Fürstengrube of Gräditz individueel kunnen worden vastgesteld.

Voor het onderhavige transport gelden overigens dezelfde moeilijkheden als voor het voorgaande. Daar voorts ook voor dit transport het einde van de tyfusepidemie in Gräditz moet worden aangemerkt als het tijdstip, waarop de overlevenden een vrij volledig overzicht van het restant van hun transport kunnen hebben gehad, en dus mag worden aangenomen, dat de namen der toen nog in leven zijnden uit de getuigenverklaringen tevoorschijn zijn gekomen, geldt hier dezelfde conclusie als voor het transport van 31 augustus 1942.

Transport van 7 september 1942

Het gehele transport ging van Cosel terstond naar Niederkirch en van daar begin oktober 1942 naar Seibersdorf, met uitzondering van ± 20 man, die in Niederkirch achterbleven.

Seibersdorf was een zeer slecht kamp, waar vele doden zijn gevallen. In Niederkirch is niemand overleden.

Behalve enkelingen, die met een ziekentransport of in een bijzondere functie zijn meegegaan met andere transporten, zijn allen verder gevoerd naar Blechhammer (van Seibersdorf rechtstreeks en van Niederkirch uit via Eichtal).

Alle groepen kwamen uiterlijk in de loop van maart 1943 in Blechhammer aan (zie Staat I).

Van de bovenbedoelde enkelingen zijn er 2 afgevoerd naar het ressort Gross Rosen (zie Staat II).

De conclusie voor dit transport is dus vrij gemakkelijk te trekken.

Zij luidt, dat allen, die niet zijn aangetroffen in Blechhammer en van wie verder geen individuele gegevens bekend zijn, moeten worden geacht te zijn overleden uiterlijk eind maart 1943 in of in de omgeving van Seibersdorf (Opper-Silezië; Polen). Voor de in Blechhammer gesignaleerden geldt de hierna te formuleren algemene conclusie, waarop hierboven bij de bespreking van het transport van 28 augustus 1942 is gedoeld.

Transport van 11 september 1942

Dit transport is, met uitzondering wederom van enkelingen en van een ziekentransport, dat naar Sakrau (aanvankelijk doorgangskamp, sedert ± januari 1943 'Erholungslager') is gedirigeerd, precies dezelfde weg gegaan als het voorgaande. De overlevenden zijn ook op dezelfde tijden in Blechhammer aangekomen (zie Staat I).

Alleen is, voor zover bekend, niemand terecht gekomen in het ressort Gross Rosen. Voor dit transport gelden derhalve precies dezelfde opmerkingen en conclusies als voor 'het transport van 7 september 1942.

Transport van 14 september 1942

Dit transport werd van Cosel uit in zijn geheel overgebracht naar het doorgangskamp Gogolin. Hier vielen geen doden. Wel werden \pm 50 zieken met onbekende bestemming weggevoerd. Of deze zieken allen waren van het transport van 14 september 1942 is niet met zekerheid bekend.

Op 1 of 2 oktober 1942 ging het overgebleven gedeelte van het transport, met uitzondering van 2 met name bekende "Sanitater" en 1 persoon, die een afzonderlijke route heeft gevolgd, in zijn geheel naar Johannsdorf.

Dit was een "goed" kamp, waar niet behoefde te worden gewerkt.

Er is niemand overleden en ook niemand op ziekentransport gesteld.

Op 21 of 23 oktober 1942 werden allen, behalve enkele vakarbeiders, die achterbleven, op transport gesteld naar Blechhammer (zie Staat I).

Inderdaad zijn van dit transport 88 man in Blechhammer aangetroffen (van de \pm 120 man, die in Cosel zijn uitgestapt). Zij die niet tot die 88 man hebben behoord en van wie ook overigens niets bekend is, moeten derhalve van Gogolin uit op ziekentransport zijn gesteld.

Voor hen geldt dus de conclusie, geformuleerd sub 9 op blz.19 hiervóór. Uit het vorenstaande volgt, dat, behalve de nader te stellen algemene Blechhammer-conclusie (zie boven bij het transport van 28 augustus 1942), voor het onderhavige transport geen verdere conclusies behoeven te worden getrokken.

Transport van 2 oktober 1942

Het gehele in Cosel uitgestapte contingent ging naar Gogolin en vandaar, behoudens met name bekende enkelingen, die uit hoofde van een speciale functie ("Judenaltester" of "Kolonnenführer") een bijzondere route hebben gevolgd, op 9 oktober 1942 naar Schöppenitz.

Dit was een waar dodenkamp, waar het gehele transport, behalve enkele vakarbeiders, die eerder zijn weggevoerd, en 15 man, die het verblijf aldaar hebben overleefd (allen bij name bekend) in de periode van 9 oktober 1942 tot de datum van vertrek (31 oktober 1943) is omgekomen.

De 15 overlevenden werden op laatstgenoemde datum afgevoerd naar Birkenau, waar zij op 1 november 1943 aankwamen (zie Staat III).

Hier had in januari 1944 een selectie plaats, welke slechts 2 man van het transport hebben overleefd (namen bekend).

Van genoemde 15 overlevenden kan dus de overlijdensdatum individueel worden vastgesteld.

Voor alle andere tot het transport behoord hebbende mannen van 15 - 50 jaar geldt op grond van het vorenstaande, wederom behoudens individuele vaststelling van het tijdstip van overlijden, de conclusie, dat zij zijn overleden uiterlijk eind oktober 1943 in of in de omgeving van Schöppenitz (Opper-Silezië; Polen).

Transport van 5 oktober 1942

Van Cosel uit ging ongeveer de helft van het uitgestapte contingent (totaal ± 550 man) naar het doorgangskamp St. Annaberg en de andere helft naar het doorgangskamp Sakrau. Vervolgens werd het grootste deel nog in oktober 1942 doorgezonden naar Blechhammer (Staat I). Kleinere transporten gingen, eveneens in oktober 1942, naar Gleiwitz en naar Laurahütte (Staten I en IV). Ook van deze transporten zijn later de overlevenden, althans voor het merendeel, overgebracht naar Blechhammer (uit Gleiwitz in april 1943 en uit Laurahütte in augustus 1943).

Daar behoudens berichten omtrent individuele personen niet bekend is, wie rechtstreeks naar Blechhammer zijn afgevoerd en wie via Gleiwitz of Laurahütte zijn gegaan, kan ten aanzien van die vermisten, die niet in Blechhammer zijn aangetroffen, slechts worden vastgesteld, dat zij moeten zijn overleden uiterlijk eind augustus 1943 in arbeidskampen in Opper-Silezië, Polen. In Blechhammer zijn 236 man teruggevonden. Van hen zijn later (in oktober 1944) een aantal doorgezonden naar Bismarckhütte, waarvan vervolgens [48] de overlevenden eind 1944/begin 1945 verder zijn gevoerd naar Monowitz (zie Staat III). Evenals voor de Blechhammer-gevallen (zie hiervóór bij het transport van 28 augustus 1942) zal voor de naar Bismarckhütte/Monowitz afgevoerden een algemene conclusie worden gesteld aan het slot van deze nota.

Van het transport van 5 oktober 1942 zijn nog enkelingen aangetroffen in verspreid liggende kampen (Bobrek, Malapane en één in het ressort Gross Rosen). Dit zijn echter op zichzelf staande gevallen, die als zodanig dienen te worden behandeld.

Transport van 16 oktober 1942

Ook dit grote transport (± 570 man in Cosel uitgestapt) is van Cosel uit voor ongeveer de helft naar St. Annaberg gebracht en voor de andere helft naar Sakrau. Vervolgens werd nog in oktober 1942 verreweg het grootste deel van het transport verdeeld over de kampen Bobrek en Malapane. Een kleiner transport (totaal 70 man, waarvan 40 uit Sakrau en 30 uit St. Annaberg, echter niet allen van het onderhavige transport, doch gedeeltelijk van de transporten van 23 en 30 oktober 1942 en van 16 november 1942) ging ± 22 november 1942 naar het ressort Gross-Rosen (Tränke en later naar Wisau en Bunzlau; zie Staat II). Dankzij uitvoerige gegevens, verstrekt door intelligente repatrianten, zijn van dit laatste transport nagenoeg alle namen en ook hun (vermoedelijke) sterfdata bekend.

Nog kleinere groepjes en enkelingen in bijzondere functies hebben een uitzonderlijke route gevolgd (via Reigersfeld, Anthoniehütte, Breslau-Hundsfeld, Laurahütte of Königshütte-Johannsdorf-Ludwigsdorf-Brande naar Blechhammer, dan wel via Ottmuth-Neukirch of Königshütte-Johannsdorf-Ludwigsdorf naar het ressort Gross-Rosen), doch dit zijn op zichzelf staande gevallen, die als zodanig moeten worden behandeld.

Hoofdzaak is dus het stellen van een algemene conclusie voor hen, die naar Bobrek en Malapane zijn afgevoerd. Ook van deze kampen bestaan vrij uitvoerige gegevens, waaruit het individuele lot van talrijke personen kan worden vastgesteld. Velen zijn in de genoemde kampen overleden of op ziekentransport gesteld. De overlevenden zijn omstreeks 23 maart 1944, toen de kampen Bobrek en Malapane werden opgeheven, overgebracht naar Blechhammer (zie Staat I). In totaal zijn 129 man in Blechhammer aangetroffen. Voor hen, die niet in Blechhammer zijn gesignaleerd en van wie ook overigens niets bekend is, kan dus slechts de conclusie worden getrokken, dat zij moeten zijn overleden uiterlijk eind Maart 1944, terwijl met het oog op mogelijke onbekende dislocaties als plaats van overlijden ware aan te merken: een der arbeidskampen in Silezië (Polen). Nog kleinere groepjes en enkelingen in bijzondere functies hebben een uitzonderlijk e route gevolgd (via Reigersfeld , Anthoniehütte, Breslau-Hundsfeld, Laurahütte of Königshütte-Johannsdorf-Ludwigsdorf-Brande naar Blechhammer, dan wel via Ottmuth-Neukirch of Königshütte-Johannsdorf-Ludwigsdorf naar het ressort Gross Rosen), doch dit zijn op zichzelf staande gevallen, die als zodanig moeten worden behandeld.

Hoofdzaak is dus het stellen van een algemene conclusie voor hen, die naar Bobrek en Malapane zijn afgevoerd.

Ook van deze kampen bestaan vrij uitvoerige gegevens, waaruit het individuele lot van talrijke personen kan worden vastgesteld.

Velen zijn in de genoemde kampen overleden of op ziekentransport gesteld.

De overlevenden zijn omstreeks 23 Maart 1944, toen de kampen Bobrek en Malapane werden opgeheven, overgebracht naar Blechhammer (zie Staat I).

In totaal zijn 129 man in Blechhammer aangetroffen.

Voor hen, die niet in Blechhammer zijn gesignaleerd en van wie ook overigens niets bekend is kan dus slechts de conclusie worden getrokken, dat zij moeten zijn overleden uiterlijk eind maart 1944, terwijl met het oog op mogelijke onbekende dislocaties als plaats van overlijden ware aan te merken: een der arbeidskampen in Silezië (Polen).

Na Blechhammer zijn nog groepen afgevoerd naar Bismarckhütte/Monowitz.

Voor hen en voor de in Blechhammer aangetroffenen, omtrent wie verder geen individuele gegevens bekend zijn, gelden de reeds gereleveerde algemene conclusies in de paragrafen 12 en 13 van dit hoofdstuk.

Transport van 23 oktober 1942

Het gehele in Cosel uitgestapte contingent ging eerst naar St. Annaberg. Vandaar vertrok een klein gedeelte op 1 november 1942 naar Niederkirch en vervolgens begin december 1942 via Ottmuth en Eichtal naar Blechhammer. Fabrieksarbeiders bleven in Ottmuth achter en kwamen eerst veel later (vermoedelijk mei 1944) in Blechhammer. Voor deze groep geldt een uitzonderingsconclusie, die hierna is aangegeven bij de bespreking van het transport van 2 november 1942 (zie aldaar). Een groter gedeelte ging begin november 1942 naar Sakrau en werd vandaar in verschillende richtingen gedirigeerd.

Een groep, waarover reeds is gesproken bij het transport van 16-10-1942, vertrok op ± 22 november 1942 naar het ressort Gross Rosen (Tranke e.v.; namen en verdere lotgevallen bekend).

Een andere groep werd in de laatste helft van november 1942 naar Klein Mangersdorf overgebracht en vandaar in januari 1943 naar Neukirch.

Voorts is er ± 20 november 1942 nog een groep gegaan naar Königshütte en vandaar in januari 1943 naar Johannsdorf. Van Neukirch en Johannsdorf vertrokken later weer verschillende contingenten naar kampen in het ressort Gross Rosen.

Enkelingen zijn gevlucht en weer gepakt of hebben als vakarbeider een uitzonderlijke route gevolgd. Een drietal kwam in Auschwitz terecht en 4 man in Bismarckhütte. Het geheel is uitermate onoverzichtelijk (zie overigens de Staten I, II en III).

Een lichtpunt is het vrij grote aantal individuele vaststellingen en het feit, dat 53 man in Blechhammer zijn aangetroffen (grotendeels de groep van Eichtal).

Voor hen, van wie individueel niets bekend is, kan slechts de conclusie worden getrokken, dat zij moeten zijn overleden uiterlijk eind maart 1944, zijnde dit het tijdstip, waarop de bezettingen van nagenoeg alle "Zwangarbeitslager" in Blechhammer waren samengetrokken en waarop kan worden gesproken van een meer overzichtelijke situatie in het ressort Gross Rosen.

Plaats van overlijden: een der arbeidskampen in Silezië. Voor de Blechhammergevallen en voor hen, die in Bismarckhütte zijn terechtgekomen, gelden uiteraard de algemene conclusies in de paragrafen 12 en 13 van dit hoofdstuk.

Transport van 30 oktober 1942

Ook dit is een weinig overzichtelijk transport. Van Cosel uit gingen allen naar St. Annaberg en vandaar hetzij begin november 1942 naar Sakrau, hetzij medio november 1942 naar Gleiwitz, dan wel in januari 1943 naar Niederkirch. In Sakrau hadden ongeveer dezelfde uitsplitsingen plaats als bij het transport van 23 oktober 1942. Voor de groep, die ± 22 november 1942 werd afgevoerd naar Gross Rosen (Tränke e.v.) zie hierboven bij het transport van 16 oktober 1942 (namen en lotgevallen bekend; zie ook Staat II). Voorts ging half november een transport naar Königshütte en in januari 1943 via Johannsdorf naar het ressort Gross Rosen (enkelen terechtgekomen in Blechhammer). Een ander gedeelte vertrok eind 1942 via Gogolin naar Blechhammer.

De groep, die naar Niederkirch is gegaan, kwam omstreeks februari 1943 in Seibersdorf terecht en in Maart 1943 in Blechhammer (uitgezonderd enkelen, die naar Ottmuth gingen en vermoedelijk eerst in Mei 1944 Blechhammer bereikten, en enkele anderen, die werden overgebracht naar Bunzlau, ressort Gross Rosen).

Ook de Gleiwitz-groep (die overigens grotendeels bestond uit gedeporteerden van het transport van 2-11-1942; zie aldaar) werd eind maart 1943, op enkelen na, doorgezonden naar Blechhammer.

Uit Blechhammer werden tenslotte ook van het onderhavige transport sommigen afgevoerd naar Bismarckhütte.

Overigens wordt verwezen naar de Staten I t/m IV. Voor dit transport gelden verder geheel dezelfde algemene opmerkingen en conclusies als voor het transport van 23 oktober 1942.

Transport van 2 november 1942

Van Cosel uit gingen allen eerst naar St. Annaberg. Vandaar vertrok het grootste deel ± medio november 1942 naar Gleiwitz. Van hen, die met dit Gleiwitz-transport zijn meegegaan, is een groot aantal bij name bekend. Het merendeel werd eind maart 1943 doorgezonden naar Blechhammer. In Gleiwitz bleven ± 30 man achter, wier namen en lotgevallen kunnen worden achterhaald.

Een andere groep ging half november 1942 via Oderberg naar Seibersdorf. De overlevenden kwamen eind maart 1943 ook in Blechhammer. Enkele vaklieden gingen resp. via Niederkirch of Gogolin naar Ottmuth. Deze bereikten Blechhammer eerst in mei 1944. Dit zijn afzonderlijke groepen geweest, waarvan mag worden aangenomen, dat zij, die daarvan deel hebben uitgemaakt, bij name bekend zijn.

In het algemeen geldt dat degenen, die in Ottmuth (Batafabrieken) zijn aangetroffen en naderhand in geen ander kamp meer zijn teruggevonden, kunnen worden geacht te zijn overleden uiterlijk eind april 1944 (uitzonderingsconclusie; zie ook bij het transport van 23 oktober 1942). Ottmuth was namelijk geen slecht kamp, waar de tewerkgestelden vrij ruime levenskansen hadden.

Daar de betrokkenen nog in april 1944 naar andere kampen zijn afgevoerd (zie bij het transport van 6 november 1942) ware als plaats van overlijden te vermelden: een der arbeidskampen in Silezië (Polen).

Alle anderen, voor zover niet gesignaleerd in Blechhammer, moeten, behoudens ook overigens individuele vaststellingen, zijn overleden uiterlijk eind maart 1943 in een der arbeidskampen in Opper Silezië (Polen).

Van Blechhammer uit zijn ook van dit transport enkelen terechtgekomen in Bismarckhütte en later in Monowitz.

Voor het overige wordt verwezen naar de algemene conclusies betreffende de Blechhammer- en de Bismarckhütte/Monowitz-gevallen in de paragrafen 12 en 13 van dit hoofdstuk.

Transport van 6 november 1942

Het gehele transport is van Cosel rechtstreeks gegaan naar Ottmuth. Voor zover de betrokkenen later niet in andere kampen zijn aangetroffen, geldt de uitzonderingsconclusie, vermeld bij het transport van 2 november 1942.

Naar uit de verklaringen van de weinige (slechts 3) gerepatrieerden bekend is, zijn echter uit Ottmuth verschillende transporten vertrokken, o.m. op 15 april 1943 naar Neukirch en nog omstreeks april 1944 enkele transporten met onbekende bestemming.

Van Neukirch uit is een groep via St. Annaberg in het laatst van maart 1944 aangekomen in Blechhammer. Ook zijn sommigen als vakarbeiders afgevoerd naar het ressort Gross Rosen.

De in mei 1944 nog in Ottmuth aanwezige 18 Nederlanders (met name bekend) zijn ± 25 mei 1944 afgevoerd naar Blechhammer.

Er zijn derhalve ook wat dit transport betreft vele duistere punten.

Voor dit transport kan slechts als algemene conclusie worden gesteld, dat zij, die niet vallen onder de uitzonderingsconclusie voor Ottmuth en niet in Blechhammer zijn aangetroffen, moeten worden geacht te zijn overleden uiterlijk eind maart 1944 (einde van de samentrekking der arbeidskampen in Blechhammer).

Als plaats van overlijden ware te vermelden: een der arbeidskampen in Silezië (Polen).

Voor de Blechhammer-gevallen geldt voorts de algemene conclusie in paragraaf 12 van dit hoofdstuk.

Transport van 10 november 1942

Het in Cosel uitgestapt e contingent ging in zijn geheel naar St. Annaberg. Vandaar uit is elk van de 9 repatrianten een verschillende route gegaan, telkens met groepen van andere transporten. Uit de verklaringen valt af te leiden, dat sommige dezer groepen via Klein Mangersdorf en/of Sakrau, Malapane en Seibersdorf zijn terechtgekomen in Blechhammer, andere rechtstreeks dan wel via Johannsdorf, Ludwigsdorf of Gogolin zijn afgevoerd naar het ressort Gross Rosen.

Er valt ook voor dit transport geen andere conclusie te trekken dan dat zij, die niet in Blechhammer of elders zijn aangetroffen, moeten worden geacht te zijn overleden uiterlijk eind maart 1944 (tijdstip der beëindiging van de samentrekking van de bezettingen der "Zwangarbeitslager" in Blechhammer en begin van een meer overzichtelijke situatie in het ressort Gross Rosen).

De plaats van overlijden is: een der arbeidskampen in Silezië (Polen).

Voor de Blechhammer-gevallen geldt de algemene conclusie in paragraaf 12 van dit hoofdstuk.

Transport van 16 november 1942

Van dit transport, waarvan ± 100 man in Cosel zijn uitgestapt, zijn er slechts 3 overlevenden. Allen gingen eerst naar St. Annaberg. Vandaar ging een groep op ± 22 november 1942 naar het ressort Gross Rosen (Tränke e.v.). Hun namen en lotgevallen zijn bekend. Ter zake wordt verwezen naar de bespreking van het transport van 16 oktober 1942 hiervóór.

Van St. Annaberg zijn, blijkens de verklaringen, verschillende groepen met onbekende bestemming afgevoerd. Een belangrijk deel ging eind november 1942 naar Klein Mangersdorf en vandaar eind december 1942 naar Blechhammer.

Daar de gegevens te summier zijn, kan geen andere conclusie worden getroffen, dan dat zij, die niet in Blechhammer of elders zijn aangetroffen, uiterlijk eind maart 1944 moeten

worden geacht te zijn overleden (tijdstip der beëindiging van de samentrekking van de bezettingen der "Zwangarbeitslager" in Blechhammer).

Plaats van overlijden: een der arbeidskampen in Silezië (Polen).

Voor het overige geldt uiteraard de algemene Blechhammer-conclusie in paragraaf 12 van dit hoofdstuk.

Transport van 24 november 1942

De enige overlevende vertelt, dat het gehele contingent (hij schat 150 man, maar het kunnen er niet veel meer dan 70 zijn geweest) van Cosel uit naar St. Annaberg is gebracht en 3 dagen later naar Sakrau. Hij zelf ging op 14 januari 1943 naar Seibersdorf en eind maart 1943 naar Blechhammer. Uiteraard zijn deze gegevens te summier om er een conclusie op te baseren, vooral omdat tot dusver slechts 3 mannen in Blechhammer zijn teruggevonden. Anderen zijn aangetroffen in Malapane en in Ludwigsdorf. Ook voor dit transport zijn dus geen andere conclusies mogelijk dan die vermeld bij de transporten van 10 november en 16 november 1942 hiervóór.

Transport van 30 november 1942 (Kattenburg-Hollandiatransport)

Voor het gedeelte, dat rechtstreeks is doorgereisd naar Auschwitz, wordt verwezen naar hetgeen is vermeld in de par. 3 en 4 hiervóór (blz. 8-10).

De namen van de betrokkenen zijn bekend, daar deze op de transportlijst in een afzonderlijke groep "Häftlinge" zijn afgesplitst.

Het in Cosel uit gestapte contingent ging eerst naar Sakrau. Hier zijn verschillende transporten samengesteld, die hetzij via Klein Mangersdorf en Malapane, Seibersdorf of Sackenhoyrn in Blechhammer zijn terechtgekomen (aankomst laatste transport Maart 1944), of via Spytkowice-Lazy en Ottmuth in het ressort Gross Rosen (Gräditz; aankomst augustus 1943).

Daar niet bekend is, wie met de onderscheidene groepen zijn meegegaan, vallen voor het onderhavige transport geen andere conclusies te trekken dan voor de drie voorafgaande.

Transport van 8 december 1942

Van dit transport zijn er slechts 2 overlevenden. Een van hen behoorde tot de groep van 38 arbeidsgeschikte mannen, die rechtstreeks zijn doorgezonden naar Auschwitz (zie par.3, onder c, blz. 9 hiervóór), de andere tot de groep van ± 60 man, die in Cosel is uitgestapt.

Eerstbedoelde werd bij zijn aankomst in Auschwitz terstond ingedeeld bij het orkest en kan dientengevolge omtrent het wedervaren van zijn lotgenoten niets mededelen. Ook uit de Auschwitz-administratie blijkt daaromtrent niets.

Het in Cosel uitgestapte contingent ging eerst naar Sakrau en vandaar medio december 1942 grotendeels naar Gleiwitz. Twee mannen van deze groep zijn teruggevonden in andere kampen, doch deze kunnen als uitzonderingsgevallen worden beschouwd.

De overlevenden van de Gleiwitz-groep zijn ± eind maart 1943 overgebracht naar Blechhammer.

De moeilijkheid is uiteraard bij dit transport, dat niet kan worden uitgemaakt, wie hebben behoord tot de rechtstreeks naar Auschwitz getransporteerden en wie tot de Cosel-Sakrau-Gleiwitz-groep.

Volgens de normale conclusie (zie par.4, sub c, van dit Hoofdstuk; blz.10) zouden zij, die naar Auschwitz zijn vervoerd, behoudens individuele vaststelling, moeten worden geacht te zijn overleden uiterlijk 28 februari 1943.

Voor de Gleiwitz-groep zou echter moeten gelden, dat zij, die niet in Blechhammer zijn aangetroffen, moeten zijn overleden uiterlijk 31 maart 1943. Het is duidelijk dat, aangezien niet kan worden vastgesteld wie tot de ene en wie tot de andere groep hebben behoord, voor beide groepen zekerheidshalve de laatste datum als uiterste overlijdensdatum moet worden genomen.

Plaats van overlijden: in of in de omgeving van Auschwitz of Gleiwitz (Opper-Silezië; Polen).

Voor hen, die in Blechhammer zijn gesignaleerd, geldt dan uiteraard de hierna te formuleren algemene conclusie.

12. Algemene Blechhammer-conclusie

Van vele mannen, van wie op grond van getuigenverklaringen kan worden vastgesteld, dat zij in Blechhammer hebben verbleven, kan aan de hand van die verklaringen de datum van overlijden nauwkeurig of ten naaste bij worden bepaald, hetzij doordat de getuigen kennis dragen van het overlijden der betrokkenen ter plaatse, hetzij doordat de getuigen weten te melden, dat de betrokkenen van Blechhammer uit op ziekentransport zijn gesteld.

Voor deze laatsten geldt de conclusie, welke hiervóór in par.9 is geformuleerd (zie blz. 9 en 10).

Er zijn echter ook een aantal mannen, van wie slechts bekend is, dat zij op het tijdstip van de evacuatie (21 januari 1945) nog in leven waren en een ander aantal, van wie alleen vaststaat, dat zij in Blechhammer zijn aangetroffen.

De vraag is welke conclusies voor deze laatste groep moeten worden getrokken, dus ten aanzien van degenen, van wie getuigen hebben verklaard, dat zij hen in Blechhammer hebben ontmoet, maar tevens, dat zij onkundig zijn omtrent hun verder lot.

In het algemeen waren de levensomstandigheden in Blechhammer relatief vrij gunstig, vooral na de overname van het kamp door de S.S. op 1 april 1944 (tevens de datum van de matriculering). Het algemene getuigenis is, dat in Blechhammer betrekkelijk weinigen zijn overleden.

Weliswaar bestond de kans een ernstige ziekte (in hoofdzaak tyfus of dysenterie) te krijgen, doch deze kans was eerstens niet bovenmatig groot, terwijl men in de tweede plaats een redelijk op genezing in het "Krankenrevier".

Het enige grote gevaar was te enigertijd, bij een geneeskundige inspectie, wegens slechte lichamelijke conditie te worden uitgezocht om te worden afgevoerd met een ziekentransport. Het staat wel vast, dat deze ziekentransporten rechtstreeks naar Auschwitz II (Birkenau) gingen en dat de betrokkenen, behoudens zeer enkele uitzonderingen, naar de gaskamers zijn verwezen.

Hiervóór in par.5 (blz.10) is er reeds op gewezen, dat het aantal overlevenden van de Coseltransporten, dat in Blechhammer heeft verbleven, relatief zeer groot is (126 man) en dat de meesten van hen aangaande het lot van hun kampgenoten grondig zijn ondervraagd.

Hieraan mag worden toegevoegd, dat het juist door de betrekkelijk goede toestanden en de daardoor gunstige levenskansen, in het algemeen niet aan de aandacht ontsnapte, wanneer een der kampgenoten overleed of op ziekentransport werd gesteld. Daarom mag op goede grond worden aangenomen, dat de namen van de betrokken slachtoffers en het tijdstip van hun overlijden, behoudens wellicht enkele uitzonderingen, bekend zijn.

Hieruit mag dan omgekeerd worden geconcludeerd, dat voor de bepaling van het lot van hen, die wel in Blechhammer zijn aangetroffen, doch wier overlijden of afvoering per ziekentransport niet is opgetekend, in het algemeen (d.w.z. met inachtneming van een hieronder nog nader aan te geven restrictie), naar alle redelijkheid de grootste trefkans wordt verkregen, wanneer wordt aangenomen, dat ook zij op het tijdstip van de evacuatie nog in leven zijn geweest en uit Blechhammer zijn vertrokken met het evacuatietransport.

Gelijk reeds is opgemerkt in par.8 hiervóór (zie blz.16), gelden voor het bepalen van plaats en tijdstip van overlijden van hen, van wie vaststaat, of (op grond van het vorenstaande) moet worden aangenomen, dat zij met het evacuatietransport uit Blechhammer zijn meegegaan, de regelen, welke ter zake zijn gesteld in het deel "Auschwitz VI" van deze publicaties.

Nochtans dient voor de toepassing van de in deze paragraaf gestelde conclusies, naar hierboven reeds is aangeduid, zekere restrictie te worden in acht genomen. Bij het onderzoek naar de afzonderlijke ziekentransporten is namelijk gebleken, dat een aantal mannen, die uit verschillende arbeidskampen naar Blechhammer zijn overgebracht, en door getuigen ook als "aangekomen in Blechhammer" zijn gemeld, slechts zeer korte tijd in dit kamp hebben verbleven, doordat zij wegens hun desolate gezondheidstoestand met het eerstvolgende ziekentransport naar Auschwitz zijn doorgezonden, soms zelfs op dezelfde dag, gelijk bij sommige ziekentransporten in oktober en november 1943 uit Königshütte, Malapane en Bobrek het geval is geweest (zie blz.2 van Bijlage I van deze publicatie). In deze gevallen blijkt de afvoering van de betrokkene per ziekentransport dikwijls niet rechtstreeks uit een desbetreffende getuigenverklaring, maar moet die afvoering worden afgeleid uit een vergelijking van verschillende gegevens omtrent de gang van sommige transporten. Door die wetenschap is het duidelijk geworden, dat op deze wijze een vrij groot aantal zieken naar Auschwitz moet zijn afgevoerd, terwijl zij op grond van getuigenverklaringen slechts staan vermeld als 'aangetroffen in' of "meegegaan naar Blechhammer".

Dat deze gereconstrueerde gang van zaken met de werkelijkheid overeenkomt, en het aantal in dit schema passende gevallen inderdaad niet gering is, wordt bevestigd door

vergelijking van het totaal aantal in Blechhammer aangetroffen mannen van de Coseltransporten volgens de samengestelde volledige Blechhammerlijst (\pm 960) met het aantal mannen, dat op het tijdstip van de evacuatie nog in leven moet zijn geweest (volgens verschillende getuigenverklaringen 4 à 500).

Het verschil tussen beide cijfers wordt namelijk niet volledig door het aantal geregistreerde gevallen van overlijden en afvoering verklaard.

Wanneer nu tevens wordt bedacht, dat de grote (doorgangs-)transporten van zieken uit de arbeidskampen hebben plaatsgehad vóór 1 april 1944, zijnde het tijdstip waarop de samentrekking van de gevangenen uit de arbeidskampen in Blechhammer vrijwel was voltooid, en dat juist na 1 april 1944 de toestanden in Blechhammer aanmerkelijk waren verbeterd, moet de conclusie worden getrokken, dat verreweg het merendeel der gevallen, waarin zieken werden doorgezonden naar Auschwitz zonder dat daarvan nadrukkelijk melding is gemaakt in getuigenverklaringen, moet liggen in de periode vóór 1 april 1944.

Gelet bovendien op de algemene gang van zaken in Blechhammer, zoals deze in de voorgaande bladzijde is geschetst, kan daarom veilig worden aangenomen, dat in het algemeen zij, van wie slechts is vermeld, dat zij in Blechhammer zijn aangetroffen, doch van wier bestaan niet meer is gebleken na 31 maart 1944 moeten worden geacht uiterlijk op die datum te zijn overleden. Berekend is, dat bij aanvaarding van deze restrictie vrij nauwkeurig het bekende cijfer van 4 à 500 man, die bij de evacuatie van Blechhammer nog in leven moeten zijn geweest, wordt benaderd, hetgeen de juistheid van het gestelde opnieuw bevestigt.

13. Algemene conclusie voor de Bismarckhütte-Monowitz-gevallen

De namen dergenen, die, voornamelijk in het najaar 1944, naar Bismarckhütte zijn vertrokken en even vóór de evacuatie voor het merendeel in Monowitz zijn terechtgekomen, zijn niet alle bekend.

Volgens de sterkte der opgegeven transporten moeten er meer geweest zijn dan uit de getuigenverklaringen en de administratie tevoorschijn zijn gekomen. In deze leemte moet worden berust, omdat het niet mogelijk is de ontbrekende namen te achterhalen.

Aangenomen moet voorts worden, dat zij, die na 1 oktober 1944 in Bismarckhütte of Monowitz zijn aangetroffen, en van wie niet bekend is, dat zij aldaar zijn overleden of vóór de evacuatie naar elders zijn overgebracht, op het tijdstip van de evacuatie nog hebben geleefd. De datum 1 oktober 1944 kan worden aangenomen, omdat spoedig daarna (eind oktober/begin november 1944) de vergassing in Birkenau werden gestaakt, en in verband daarmee geen transporten zieken of zwakken meer naar Birkenau werden afgevoerd.

Een andere gevolgtrekking is niet te maken. Ook voor deze groepen gelden de conclusies gesteld in het deel "Auschwitz VI" van deze publicaties.

14. Slotopmerkingen

a. In oktober 1942 is uit Westerbork een aantal personen gedeporteerd, van wie de juiste transportdatum niet bekend is. Zij kunnen zowel met een "Cosel-transport" als met een "Rechtstreeks Auschwitz-transport" zijn afgevoerd.

In verband hiermede vinden deze deportatiegevallen afzonderlijke behandeling in par.10 van Hoofdstuk III hierna (zie blz.94).

b. In de conclusies, zoals deze in het vorenstaande zijn geformuleerd, zijn gemakshalve alleen uiterste sterfdata vermeld. Het is echter gewenst in de definitieve formuleringen zoveel mogelijk tevens de begindatum te noemen van de periode, waarin het overlijden kan hebben plaatsgehad.

Deze begindatum blijkt genoegzaam uit de motiveringen van de conclusies. In de als bijlage III van deze publicatie overgelegde samenvatting zijn de formuleringen der conclusies op dit punt aangevuld.

Hoofdstuk III

DE RECHTSTREEKSE AUSCHWITZTRANSPORTEN

A. Opmerkingen van algemene aard

1. Documentatiemateriaal

Van de bewaard gebleven resten van de kampadministratie van Auschwitz, waarover uitvoerig is gesproken in het deel 'Auschwitz II' van deze publicaties, zijn in verband met de tijdsperiode, waarop zij betrekking hebben, voor de thans te behandelen transporten nog slechts van belang de documenten, vermeld onder C t/m F op blz.8 van genoemd boekwerk, t.w. de administratie van de "Krankenbau" te Birkenau, het "Dodenboek" en het "Nummerdodenboek" van Auschwitz, alsmede het "Kommandobuch Golleschau". Om niet in herhalingen te treden wordt van het gebruik, dat van deze stukken is gemaakt, in het volgende nog slechts mededeling gedaan voor zover zulks tot beter begrip van zaken dienstig kan zijn.

Andere documenten, welke van nut zijn geweest, zijn de z.g. "Fragebogen", welke van in Auschwitz aangekomen gevangenen, die niet terstond werden vergast, werden opgemaakt. Van deze "Fragebogen", waarin de personalia van de betrokkenen nauwkeurig zijn vermeld (en verder in hoofdzaak slechts aantekening werd gehouden van opgelegde straffen), zijn slechts enkele bundels, betrekking hebbende op bepaalde ondercommando's van het Auschwitz-complex, o.m. Monowitz, en het vlak daarbij gelegen Jawischowitz, bewaard gebleven. De verzameling is dus niet compleet, terwijl voorts de hiaten niet volledig konden worden verklaard. Toch zijn deze stukken niet alleen van betekenis voor de bepaling van het individuele lot van de gedeporteerden, waarop zij betrekking hebben, doch ook voor het collectief onderzoek, omdat uit de bestudering ervan, en vergelijking met andere gegevens, is komen vast te staan dat, indien van een gevangene een "Fragebogen" wordt

aangetroffen, zulks bewijst, dat hij op het tijdstip van de grote evacuatie (januari 1945) nog in leven is geweest.

Van voor de evacuatie overledenen zijn namelijk geen "Fragebogen" gevonden.

Overigens wordt, voor wat deze "Fragebogen" betreft, verwezen naar par.8 blz.92 van dit hoofdstuk.

Ten slotte is voor de fundering van de getrokken conclusies nog gebruik kunnen worden gemaakt van enkele gegevens, verkregen van teruggekeerden, alsmede van aantekeningen in het archief van de voormalige Joodse Raad omtrent hier te lande van gevangenen in Auschwitz ontvangen brieven (zie hieromtrent verder par.6, blz. 85 van dit hoofdstuk).

2. Het lot van de transporten in het algemeen

Nadat bij aankomst van een transport op het station Auschwitz de vrouwen en kinderen van de mannen waren gescheiden, hadden de gebruikelijke selecties voor tewerkstelling plaats (vgl. Hoofdstuk I, blz.6). Aangenomen moet worden dat in het algemeen, d.w.z. behoudens in een aantal uitzonderingsgevallen, ook van de rechtstreekse Auschwitz-transporten in de Cosel-periode slechts mannen voor tewerkstelling zijn aangewezen, en de vrouwen terstond, evenals de kinderen en de niet-'arbeitsfähig' geachte mannen, door vergassing om het leven zijn gebracht. Dit laatste wordt hieruit afgeleid, dat:

- 1) in de Auschwitz-administratie slechts zeer sporadisch namen van met deze transporten gedeporteerde vrouwen worden aangetroffen;
- 2) uit verklaringen van overlevenden slechts van het bestaan van heel enkele vrouwen na de dag van aankomst is gebleken;
- 3) van de \pm 20.000 Joodse vrouwen, die in de periode augustus-december 1942 uit Nederland naar Auschwitz zijn gedeporteerd, er geen enkele is teruggekeerd, noch zelfs (na de evacuatie van Auschwitz) in één westelijk gelegen kampen is teruggevonden.

Voor de bepaling van het tijdstip van overlijden van de vrouwen, van wie individueel niets bekend is, wordt derhalve uit een oogpunt van kansrekening bezien, de grootste trefzekerheid verkregen, indien als sterfdatum wordt genomen de dag van aankomst te Auschwitz, d.i. 3 dagen na het vertrek van het betrokken transport uit Westerbork.

Dezelfde sterfdatum geldt zodoende voor de kinderen en voor de mannen, die niet voor tewerkstelling werden uitgezocht. In verband hiermede behoeft dit hoofdstuk zich dus verder in hoofdzaak slechts bezig te houden met de vaststelling van het tijdstip van overlijden van de mannen, van wie bekend is of moet worden aangenomen, dat zij tot de tewerkgestelden hebben behoord, voor zover aangaande hun overlijden geen individuele gegevens ter beschikking staan. Deze taak is iets gemakkelijker dan bij de Coseltransporten, doordat de geselecteerde mannen nagenoeg alle zijn tewerkgesteld in de kampen (ondercommando's) van het eigenlijke Auschwitz-complex, d.w.z. in het "Stammlager" Auschwitz I, in Birkenau (Auschwitz II) of in de werkkampen Monowitz-Buna, Jawischowitz en Gollerschau (Auschwitz III), en derhalve niet, zoals de mannen, die in Cosel uit de trein werden gehaald, over een groot aantal ver uit elkaar liggende "Zwangarbeitslager" werden verspreid.

Zij vallen ook alle van de dag van aankomst af onder de Auschwitz-administratie en komen daarin voor onder afzonderlijke, in de regel vrij nauwkeurig te bepalen matriculenummerseries.

3. Leeftijdsgrenzen der tewerkgestelde mannen

Gebleken is, dat ook bij de rechtstreekse Auschwitz-transporten in het algemeen de leeftijdsgrens, welke bij de selectie voor tewerkstelling in aanmerking is genomen, is te stellen op $\pm 15 - 50$ jaar.

Slechts voor een tweetal transporten, nl. die van 28 september 1942 en 12-12-42, bleek te moeten worden aangenomen, dat die grens tussen ± 15 en 40 jaar heeft gelegen.

Een en ander blijkt nader bij de behandeling van de afzonderlijke transporten hierna.

4. Overzicht

Hierna volgt een overzicht van de hier besproken transporten, met vermelding van het totaal aantal gedeporteerden, het geschatte aantal tewerkgestelden, alsmede het aantal overlevenden.

Transport vanuit Westerbork	Totaal aantal gedeporteerden	Geschat aantal tewerkgestelde mannen 15-50	Geschat aantal tewerkgestelde mannen 15-40 j	Aantal overlevenden (mannen)
18	1004	191		2
21	713	112		1
25	928	138		geen
28 sept. 1942	610		64	geen
9 oktober 1942	1703	461		4
12 oktober 42	1711	344		8
19 oktober 42	1327	677		8
26 oktober 42	841	251		3
20 november 42	726	73		geen
4 december 1942	812	69		geen
12 december 42	757		158	geen
Totaal	11132	2316	222	26
		totaal tewerkg.	2538	

Het geringe aantal overlevenden van deze transporten, in vergelijking met dat van de Coseltransporten (zie het staatje op blz. 8 en 9), demonstreert, dat de levenskansen van de gevangenen in de Auschwitz-kampen aanmerkelijk slechter waren dan in de "Zwangarbeitslager" en in Blechhammer.

5. De afzonderlijke transporten

a. Het transport van 18 september 1942

De gang van zaken bij de aankomst van het transport te Auschwitz wordt door een der beide overlevenden als volgt geschetst: "Op het station Auschwitz werden de mannen van de vrouwen en kinderen gescheiden. De vrouwen en kinderen moesten op gereedstaande auto's plaatsnemen. Waar die heen gingen weet ik niet, althans toen wist ik het niet. Zij zullen wel vergast zijn. Onder de mannen had een selectie plaats. Bij deze selectie werden precies 102 mannen uitgezocht, ongeveer tussen 20 en 45 jaar. De rest werd weggevoerd; ik hen er zeker van, dat zij onmiddellijk werden vergast."

In hoofdzaak bevestigt deze verklaring hetgeen sub 2 hierboven ten aanzien van het lot van de transporten in het algemeen is opgemerkt. Inzonderheid echter voor wat het hier besproken transport aangaat, geeft deze verklaring aanleiding tot de volgende opmerkingen:

1) Hoewel inderdaad moet worden aangenomen, dat de vrouwen rechtstreeks naar de gaskamers zijn gebracht, is toch komen vast te staan, dat heel enkele van haar de eerste massale vergassing hebben overleefd. Drie jonge vrouwen zijn namelijk door een der overlevenden nog een week na aankomst in Auschwitz gezien, terwijl van een vierde uit de Auschwitz-administratie bekend is, dat zij eerst op 24 september 1942 is overleden. Voorts is van een met dit transport gedeporteerde vrouw van Poolse afkomst nog op 8 november 1943 hier te lande een brief ontvangen. Mogelijk heeft deze vrouw in een bevoorrechte positie verkeerd, hetgeen met Poolse vrouwen, en trouwens met Polen in het algemeen, meer het geval was, doordat zij menigmaal door hun landgenoten, die in Auschwitz de leidende kampfuncties bezet hielden, in bescherming werden genomen, afgezien nog van het feit, dat zij in het algemeen beter tegen het harde kampeven bestand waren dan hun Westerse lotgenoten (zie ook bij het transport van 21 september 1942 hierna).

De meest voor de hand liggende gang van zaken, zoals deze uit vorenstaande gegevens kan worden gereconstrueerd, is deze, dat er nog op het laatste moment enkele vrouwen, om welke redenen dan ook, uit de als geheel voor vergassing bestemde groep zijn gehaald, om in het kamp te worden tewerkgesteld.

In het totale verband gezien moet echter, gelijk gezegd, ook voor dit transport als zeker worden aangenomen, dat het overgrote deel der vrouwen inderdaad terstond is vergast, zodat de meest waarschijnlijke overlijdensdatum van haar, omtrent wie individueel niets bekend is, moet worden gesteld op 21 september 1942.

Voor wat de bepaling van het vermoedelijk tijdstip van overlijden van de briefschrijfster betreft wordt verwezen naar par.6 van dit hoofdstuk.

2) Dat "precies 102 mannen" voor tewerkstelling zijn uitgezocht kan niet juist zijn, aangezien uit de Auschwitz-administratie bekend is, dat er zeker meer dan 117 mannen gematriculeerd zijn. Het gedeelte van de gevonden matriculeserie, hetwelk is kunnen worden gereconstrueerd, loopt nl. van 64632 in de letter B t/m 64748 in de letter W.

Daar, gelijk in het deeltje "Auschwitz II" is uiteengezet, de nummering alfabetisch, echter niet lexicografisch plaatshad, moet er op worden gerekend, dat voor het laagste nummer nog een aantal namen met de beginletters A en B zullen hebben gelegen, en na het hoogste nummer nog enige namen met de beginletters W t/m Z.

Globaal kan worden gezegd, dat er in de bekende serie ± 140 man zullen zijn gematriculeerd.

3) Ook de in de aangehaalde getuigenverklaring genoemde leeftijdsgrens van 20 - 45 jaar behoeft correctie. Onder degenen, die de selectie hebben overleefd, zijn n.l. jongens van 16, 18 en 19 jaar, en mannen van 47 jaar en ouder aangetroffen. Dit leidt ertoe aan te nemen, dat bij de selectie ongeveer de gewoonlijk in acht genomen leeftijdsgrens van 15-50 jaar zal zijn toegepast.

Weliswaar bedroeg het aantal mannen in deze leeftijdsgroep bij dit transport 191, dus aanmerkelijk meer dan het hierboven geschatte aantal van ± 140 gematriculeerden, doch rekening moet worden gehouden met het uitvallen van zwak of ziekelijk uitziende personen, waarvan er sommige uit verklaringen van overlevenden bij name bekend zijn, terwijl het bovendien mogelijk is, dat er van dit transport nog een tweede matriculeserie bestaat, die niet is ontdekt, doordat toevalligerwijze geen enkele naam van de in die serie geregistreerde mannen in de documentatie is teruggevonden.

Hot is namelijk voorgekomen, dat de matriculering in twee (of zelfs meer) groepen plaats had zoals bv. bij het hierna besproken transport van 12 oktober 1942 (zie aldaar).

De geschatte leeftijdsgrens van 15-50 jaar blijft daarom de meest aannemelijke.

Voor de bepaling van de uiterste overlijdensdatum van de tewerkgestelden, omtrent wier lot individueel niets is gebleken, wordt over geen andere gegevens beschikt dan de sterfdata van in totaal 44 mannen (eigenlijk van 44 "nummers", daar van het merendeel van hen niet de namen, doch uit het "Nummerdodenboek" van Auschwitz slechts de matriculenummers bekend zijn).

Van deze 44 zijn er:

4 overleden in oktober 1942

29 overleden in november 1942

7 overleden in December 1942

4 overleden in Januari 1943.

Aangezien dus de grote sterfte heeft plaatsgehad vóór eind 1942, wordt uit een oogpunt van kansrekening de vermoedelijke werkelijkheid het dichtst benaderd, wanneer zij, die op grond van het vorenstaande tot de tewerkgestelden moeten worden gerekend en wier overlijden individueel niet kan worden vastgesteld, worden geacht te zijn overleden uiterlijk 31 december 1942.

Deze uiterste sterfdatum ware ook aan te houden voor de 3 vrouwen die een week na aankomst, nog in het kamp zijn gezien.

Ten slotte moet worden vermeld, dat ook van 5 mannen brieven zijn ontvangen, n.l.:

2 uit Birkenau op 1 december 1942

1 uit Birkenau op 14 december 1942

1 uit Birkenau op 18 januari 1943

1 uit Jawischowitz op 7 september 1943.

Hiervoor wordt verder verwezen naar par.6 van dit hoofdstuk.

b. Het transport van 21 september 1942

Van dit transport is slechts 1 man in leven gebleven, en wel iemand van Poolse afkomst. Een getuigenverklaring is niet van hem kunnen worden verkregen.

Merkwaardig is, dat alleen van hem, en van nog 2 andere met dit transport gedeporteerde Polen "Fragebogen" zijn aangetroffen (zie par.1 van dit hoofdstuk), hetgeen een aanwijzing (echter geen bewijs) zou kunnen zijn, dat op het tijdstip van de evacuatie slechts deze 3 Polen nog in leven waren.

Van geen der andere mannen van dit transport is na januari 1943 ooit meer iets vernomen.

Dit duidt er opnieuw op, dat de Polen in Auschwitz in een gunstiger positie hebben verkeerd dan hun Westerse kampgenoten (vgl. hetgeen dienaangaande is opgemerkt bij het transport van 18 september 1942 hiervóór), en dat dus uit de lotgevallen van met de Nederlandse transporten gedeporteerde Polen veelal geen consequenties kunnen worden getrokken ten aanzien van de bepaling van het lot der overige gedeporteerden.

Van 2 mannen zijn brieven ontvangen, en wel op 1 december 1942 uit Birkenau. Te dezer zake wordt verwezen naar par.6 van dit hoofdstuk.

Van de vrouwen van het onderhavige transport is na de dag van deportatie nimmer meer enig spoor gevonden.

Ten aanzien van het aantal tewerkgestelde mannen blijkt uit de bekende matriculeserie, die loopt van 64925 (A) t/m 65052 (W), dat dit aantal iets meer dan 128 heeft bedragen.

Daar er bij dit transport 112 mannen zijn geweest in de leeftijdsgroep van 15-50 jaar, heeft derhalve de in acht genomen selectiegrens zelfs iets hoger gelegen dan 50 jaar, en moeten dus ook enkele mannen boven die leeftijd voor tewerkstelling zijn uitgezocht.

Het is echter moeilijk een nadere grens naar boven vast te stellen, omdat er met dit transport juist een verhoudingsgewijs vrij groot aantal mannen van even boven de 50 jaar is meegegaan (bijv. van 51-55 jaar reeds 43).

Daarom is er de voorkeur aan gegeven ook van dit transport de gebruikelijke grens van 15-50 jaar aan te nemen, en de gevallen, waarin oudere mannen voor tewerkstelling zijn geselecteerd, als uitzonderingsgevallen te beschouwen.

De op deze wijze te maken statistische fout is geringer dan wanneer de leeftijdsgrens naar boven zou worden verhoogd, mede omdat elke verhoging tot een bepaalde grens niet anders dan willekeurig zou zijn.

Van de 28 "nummers" van wie de sterfdata bekend zijn, zijn er overleden in:

Oktober 1942:	1
November 1942:	16
December 1942:	5
Januari 1943:	6

Na januari 1943 is, gelijk reeds is gezegd, behalve de 3 bovenbedoelde Polen, niemand meer gemeld.

Dit leidt tot de gevolgtrekking, dat de groep tewerkgestelde mannen van dit transport eind januari 1943 nagenoeg moet zijn uitgestorven geweest.

Voor dit transport moeten dus de tewerkgestelden, van wie verder geen individuele gegevens bekend, zijn, worden geacht te zijn overleden uiterlijk 31 januari 1943.

c. Het transport van 25 september 1942

Van dit transport is niemand teruggekeerd. Uit de Auschwitz-administratie blijkt, dat in totaal 130 à 140 man voor tewerkstelling moeten zijn aangewezen. De bekende matriculeserie loopt namelijk van 65906 (B) t/m 66028 (W), en omvat derhalve 123 man. Daar het aantal mannen van 15-50 jaar 138 bedraagt zal derhalve bij de selectie ten naaste bij deze leeftijdsgrens in acht zijn genomen.

Van de 27 bekende sterfdata liggen er:

Oktober 1942:	2
November 1942:	16
December 1942:	6
Januari 1943:	2
Begin februari 1943:	1

Na laatstgenoemde maand is van geen der mannen meer iets vernomen. Op grond van deze gegevens kan worden aangenomen, dat de groep tewerkgestelden omstreeks eind januari 1943 vrijwel moet zijn uitgestorven geweest.

De mannen van 15-50 jaar, omtrent wie individueel niets bekend is, worden daarom geacht te zijn overleden uiterlijk 31 januari 1943.

Van 3 mannen zijn brieven ontvangen uit Birkenau, nl. 2 op 1 december 1942 en de laatste op 14 december 1942. Terzake wordt verwezen naar par.6 van dit hoofdstuk.

Van de vrouwen van dit transport is na de deportatiedatum geen spoor meer gevonden.

d. Het transport van 28 september 1942

Van dit transport is heel weinig bekend.

Er zijn geen teruggekeerden, terwijl in de Auschwitz-administratie zelfs geen matriculenummers konden worden aangewezen, waarvan met zekerheid viel vast te stellen, dat zij hebben toebehoord aan met dit transport gedeporteerden.

Sterfdata zijn evenmin met zekerheid bekend.

Dat niettemin een selectie voor tewerkstelling heeft plaatsgehad, blijkt uit het feit, dat hier te lande op 14 december 1942 een brief van een der mannen is ontvangen.

Deze man was 37 jaar oud.

Verder is uit gegevens omtrent in Auschwitz binnengekomen transporten nog kunnen worden afgeleid, dat de matriculeserie, welke moet zijn gegeven aan een tussen de transporten uit het buitenland (Polen, Frankrijk en België) eind september/begin oktober geregistreerd transport uit Nederland, niet groot kan zijn, nl. hoogstens 60 à 70 man heeft omvat.

Daar nu van het transport van 28 september 1942 het aantal mannen in de leeftijdsgroep van 15-40 jaar 64 bedraagt, is moeten worden aangenomen, dat de leeftijdsgrens der tewerkgestelden van dit transport ook niet hoger heeft gelegen dan 15-40 jaar.

Als uiterste overlijdensdatum van de tewerkgestelden, omtrent wie individueel niets bekend is, moet voorts op grond van het feit, dat nagenoeg alle achter de matriculenummers uit deze periode in het "Nummerdodenboek" van Auschwitz vermelde sterfdata liggen voor eind Januari 1943, worden aangenomen: 31 januari 1943.

e. Het transport van 9 oktober 1942

Van dit grote transport van ruim 1700 mensen, zijn 4 mannen teruggekeerd. De door hen afgelegde verklaringen bevestigen wederom in hoofdzaak de juistheid van hetgeen in par.2 van dit hoofdstuk aangaande het lot van de rechtstreekse Auschwitz-transporten in het algemeen is opgemerkt.

In tegenspraak met hetgeen daar is geconcludeerd omtrent de vrouwen, lijkt echter de melding van één der gerepatrieerden, dat een groep jonge vrouwen zou zijn "geselecteerd". De getuige zou hebben gezien dat deze groep lopende verdween in de richting van het kamp Auschwitz I. Tevens verklaart hij echter, dat "de groep vrouwen en kinderen en oudere mannen werden geladen op drie grote oplegger-vrachtauto's en ook werd weggevoerd in de richting Auschwitz I". Dit laatste kan niet juist zijn, omdat de gaskamers niet waren in Auschwitz I, maar in Auschwitz II (Birkenau).

Daar nu de bedoelde groep z.g. geselecteerde vrouwen en de in elk geval voor vergassing bestemde vrouwen met kinderen en oude lieden blijkbaar naar hetzelfde kamp zijn gegaan, kan dit slechts Birkenau geweest zijn, en ligt de veronderstelling voor de hand, dat de hier bedoelde selectie geen selectie is geweest voor tewerkstelling, maar eenvoudig de afsplitsing van een groep, die geacht werd wel naar de gaskamers te kunnen lopen. Deze

veronderstelling vindt sterke bevestiging in het feit, dat van geen enkele vrouw van dit transport ooit meer iets is vernomen.

Ook van dit transport is daarom moeten worden aangenomen, dat alle vrouwen, behoudens mogelijke individuele uitzonderingen, terstond zijn vergast. Van de mannen zijn er ten minste 335 gematriculeerd. De bekende matriculeserie loopt nl. van 67367 (A) t/m 67701 (Z), waaruit tevens volgt, dat deze serie ook niet veel groter kan zijn geweest dan 335 man. Hier staat tegenover, dat het aantal mannen in de leeftijdsgroep van 15-50 jaar 461 bedraagt, wat er op zou kunnen wijzen, dat mogelijk een lagere selectiegrens is toegepast. Het blijkt echter tevens, dat een vrij groot aantal mannen tussen 40 en 50 jaar tot de tewerkgestelden heeft behoord, doordat er onder de 33 met name bekende gematriculeerden reeds 7 van deze leeftijdsgroep zijn aangetroffen. Het aannemen van een lagere leeftijdsgrens zou dus in strijd zijn met bekende feiten. Het grote verschil tussen de genoemde cijfers van 461 en 335 kan alleen worden verklaard door aan te nemen, dat er, evenals bij het transport van 12 oktober 1942 (zie aldaar), nog een groep mannen is gematriculeerd in een tweede serie; waarvan toevalligerwijze geen enkele naam bekend is geworden. Dit laatste is zeer goed mogelijk, daar bijv. gelijk uit bovenstaande cijfers blijkt, van het aantal mannen, dat in de gevonden serie is gematriculeerd, slechts 10% bij name bekend is.

Voor een tweede serie is trouwens plaats tussen de bekende nummer-series van buitenlandse transporten. Op grond van een en ander is ook voor het hier besproken transport de selectiegrens aangehouden op 15-50 jaar. In totaal zijn van 148 gematriculeerden de sterfdata bekend.

Hiervan liggen er in:

Oktober 1942	20
November 1942	84
December 1942	32
Januari 1943	10
Februari 1943:	2

Uit dit sterfteverloop is op te maken, dat de tewerkgestelde groep eind januari 1943 vrijwel uitgestorven moet zijn geweest. Aangenomen moet dus worden, dat de tewerkgestelden, van wie individueel niets bekend is, zijn overleden uiterlijk 31 januari 1943.

Van 26 mannen zijn brieven ontvangen, alle op 2 na uit Birkenau, en wel het laatst op:

- 1 December 1942 van 7 mannen
- 14 December 1942 van 6 mannen
- 18 Januari 1943 van 1 man
- Februari - Mei 1943 van 4 mannen
- 15 Juni 1943 van 1 man

7 September 1943 van 3 mannen

8 November 1943 van 2 mannen

7 April 1944 van 2 mannen

Omtrent deze briefschrijvers wordt verder verwezen naar par.6 van dit hoofdstuk.

f . Het transport van 12 oktober 1942

Van het lot van dit eveneens zeer grote transport (1711 mensen) is vrij veel bekend, o.a. doordat van een bijzonder groot aantal gedeporteerden, mannen zowel als vrouwen, brieven zijn ontvangen, van de mannen voornamelijk uit Jawischowitz, van de vrouwen uit Birkenau. Sommige mannen hebben 2 of 3 malen geschreven. Ontvangen werden in totaal 68 brieven, nl.:

1. van 44 mannen brieven uit Jawischowitz (en wel (het laatst):

op 15 Juni 1943 brieven van 12 mannen

op 7 September 1943 brieven van 21 mannen

op 8 November 1943 brieven van 9 mannen

op onbekende datum brieven van 2 mannen

2. van 2 mannen brieven uit Birkenau, en wel het laatst op 8 nov. 1943, resp. 7 april 1944;

3. van 22 vrouwen brieven uit Birkenau, en wel:

op 1 december 1942 brieven van 19 vrouwen

op 14 december 1942 brieven van 2 vrouwen

op een onbekende datum tussen februari en mei 1943 een brief van 1 vrouw.

Voorts komen de namen van resp. 29 en 15 mannen voor in de administratie van de "Krankenbau" te Birkenau en het "Kommandobuch" van Golleschau, terwijl van 21 mannen "Fragebogen" zijn gevonden (zie par.175 van dit hoofdstuk), waaronder die van 6 overlevenden (van de beide andere overlevenden zijn geen "Fragebogen" aangetroffen). Het beschikbaar zijn van al deze gegevens heeft tot gevolg, dat van een vrij groot aantal der met dit transport gedeporteerden het tijdstip van overlijden individueel kon worden vastgesteld.

Voor de tot de hierboven onderscheiden categorieën behoord hebbende gedeporteerden, voor wie dit niet mogelijk is, gelden afzonderlijke conclusies, toepasselijk op deze categorieën in het algemeen.

Deze conclusies zijn geformuleerd in de paragrafen 6 t/m 9 van dit hoofdstuk.

Hier rest dus wederom alleen nog de bepaling van een uiterste overlijdensdatum voor diegenen, omtrent wie individueel in het geheel geen gegevens ter beschikking staan.

Wat de vrouwen betreft, zou het feit der 22 briefschrijfsters, wier leeftijden variëren van 16 tot 43 jaar, aanleiding kunnen geven tot de gedachte, dat de gehele groep vrouwen van ongeveer die leeftijd, uitzonderingen daargelaten, voor tewerkstelling is geselecteerd.

Hiertegenover staat echter, dat het dan wel merkwaardig, en, in het kader van hetgeen in het algemeen over de Auschwitz-transporten bekend is, bepaald onverklaarbaar zou zijn, dat van het bestaan van geen enkele der tot die groep behoord hebbende vrouwen, hetzij uit verklaringen van overlevende vrouwen van andere transporten, hetzij uit de administratie, overigens ooit meer is gebleken.

Hier zijn verschillende veronderstellingen mogelijk, zelfs dat de briefschrijverij louter camouflage is geweest, en dat de vrouwen, die de (mogelijk eerst later verzonden) brieven hebben mogen of moeten schrijven, dadelijk daarna toch zijn vergast, maar ook, dat inderdaad enkele vrouwen zijn tewerkgesteld, zij het voor het verrichten van zo zware arbeid, en onder zulke ongunstige omstandigheden, dat zij spoedig daarna zijn bezweken. Met zekerheid valt hieromtrent niets te bewijzen, vooral niet omdat in de administratie ook geen matriculenummers van de vrouwen zijn gevonden.

Toch bestaat er, zoals in par.6 van dit hoofdstuk nader zal worden besproken, in het gehele verband gezien geen voldoende grond de brieflijst zonder meer te negeren en lijkt het aannemelijk er van uit te gaan, dat in elk geval de briefschrijfsters de selectie bij aankomst hebben overleefd. Anderzijds zijn er ook geen aanwijzingen, dat er, behalve de briefschrijfsters, bij die selectie nog andere vrouwen gespaard zijn gebleven.

Dit leidt tot de slotsom, dat ook van dit transport slechts kan worden aangenomen, dat alle vrouwen, behoudens zij van wie brieven zijn ontvangen, terstond bij aankomst, dus op of omstreeks 15 oktober 1942, door vergassing om het leven zijn gebracht. Voor de eindconclusie omtrent de briefschrijfsters wordt verder naar de reeds aangehaalde par.6 van dit hoofdstuk verwezen.

De mannen van dit transport zijn gematriculeerd in twee nummer-series, resp. lopende van 67804 (B) t/m 67951 (Z) en van 67956 (B) t/m 68152 (Z). Er zijn dus tenminste $148 + 197 = 345$ man voor tewerkstelling aangewezen.

Daar dit cijfer nagenoeg overeenkomt met het totaal aantal mannen in de leeftijdsgroep van 15-50 jaar (344), moet bij de selecties ongeveer deze leeftijdsgrens in acht zijn genomen. Dit wordt trouwens bevestigd door de leeftijden der met name bekende gematriculeerden. Blijkens verklaringen van overlevenden zijn er van de tewerkgestelden 151 man naar Jawischowitz gezonden. De overigen zijn in Auschwitz en Birkenau gebleven, behoudens de bovenbedoelde met name bekende 15 mannen, die in Gollerschau zijn aangetroffen, en 2 eveneens bekende mannen, die in bijzondere functies in een weinig genoemd kamp (Schwientochlowitz) zijn terechtgekomen. Wie tot de groep-Jawischowitz of tot de groep-Auschwitz-Birkenau hebben behoord, is alleen in individuele gevallen bekend, zodat geen nominatieve lijsten van beide groepen afzonderlijk kunnen worden opgemaakt.

Daar bovendien mannen, die in Jawischowitz ziek 77 werden, zijn teruggebracht naar Auschwitz (Birkenau), hetgeen blijkt doordat sommige van hen in de "Krankenbau" zijn

opgenomen, moeten voor de bepaling van een uiterste sterfdatum voor de tot deze groepen behoord hebbende gedeporteerden, beide groepen tezamen in beschouwing worden genomen. Het blijkt dan, dat van de 123 bekende sterfdata er:

4 liggen in Oktober 1942
 67 liggen in November 1942
 27 liggen in December 1942
 16 liggen in Januari 1943
 5 liggen in Februari 1943
 2 liggen in Maart 1943
 1 ligt in April 1943
 1 ligt in Augustus 1943

Deze cijfers tonen aan, dat de grote sterfte ligt voor eind februari 1943, zodat als meest waarschijnlijke uiterste overlijdensdatum van tewerkgestelden, van wie het tijdstip van overlijden niet individueel kan worden bepaald, moet worden aangenomen: eind Februari 1943.

g. Het transport van 19 oktober 1942

Ook ten aanzien van dit transport wordt over vrij veel gegevens beschikt, doch alleen voor wat de mannen betreft. Van de vrouwen is na de dag van deportatie niets meer vernomen.

Er zijn 123 briefschrijvers.

Voorts zijn de namen van 39 mannen teruggevonden in de "Krankenbau"-administratie van Auschwitz, en die van 35 mannen in het Kommandobuch Golleschau'. "Fragebogen" zijn gevonden van 3 mannen, terwijl 8 mannen zijn gerepatrieerd.

De ontvangen brieven zijn volgens herkomst te verdelen als volgt:

1. uit Birkenau totaal van 62 mannen, nl.

van 26 mannen het laatst op 14 December 1942
 van 29 mannen het laatst op 18 Januari 1943
 van 2 mannen in Februari-Mei 1943
 van 1 man het laatst op 7 September 1943
 van 3 mannen het laatst op 8 November 1943
 van 1 man het laatst op 7 April 1944

2. uit Monowitz totaal van 59 mannen, nl.

van 9 mannen het laatst op 14 December 1942
 van 50 mannen het laatst op 18 Januari 1943

3. uit Jawischowitz van 2 mannen, nl.

van 1 man het laatst op 15 Juni 1943

van 1 man het laatst op 7 September 1943

Over deze briefschrijvers en de andere hierboven genoemde categorieën wordt nader gesproken in de paragrafen 6 t/m 9 van dit hoofdstuk.

Uit de bekende matricule-serie, die loopt van 69213 (A) t/m 69708 (Z), blijkt, dat minstens 496 mannen voor tewerkstelling zijn uitgezocht. Mogelijk kunnen vóór de eerste naam met beginletter A en na de laatste met beginletter Z nog enkele nummers hebben gelegen, doch het totaal aantal gematriculeerden zal zeker niet meer dan rond 500 hebben bedragen. Verder blijkt uit de leeftijden der met name bekende tewerkgestelden, dat ook bij dit transport bij de selectie de leeftijdsgrens van + 15-50 jaar in acht moet zijn genomen.

Hier doet zich de moeilijkheid voor, dat het totaal aantal mannen in de leeftijdsgroep van 15-50 jaar aanzienlijk hoger is dan het genoemd aantal van ± 500 gematriculeerden, namelijk 677, zodat, indien de genoemde grens als basis wordt genomen voor de te stellen conclusie, met een vrij groot aantal uitzonderingsgevallen moet worden gerekend, die alleen hieruit zijn te verklaren, dat bij de selectie vrij streng op postuur en gezondheid is gelet, waardoor een betrekkelijk groot aantal jonge, maar zwak of ziek uitziende mannen terstond naar de gaskamers is verwezen.

De mogelijkheid van het bestaan van een onbekende tweede matriculeserie, gelijk bij het transport van 18 september 1942 (zie sub a van deze paragraaf) kon worden verondersteld, is hier uitgesloten, omdat daarvoor tussen de bekende nummer-series van de voorafgaande en de volgende buitenlandse transporten geen plaats is.

Toch moet de selectiegrens van 15-50 jaar worden aangehouden, omdat, naar uit de leeftijdsschaal der bekende gematriculeerden blijkt, verhoudingsgewijs juist een groot aantal mannen in de grensleeftijden (beneden 20 en boven 40 jaar) voor tewerkstelling moet zijn aangewezen (op het totaal aantal van 172 bekende gematriculeerden reeds resp. 17 en 54 man). De "trefkans", welke op deze wijze wordt verkregen, bedraagt, zoals uit vorenstaande cijfers valt te berekenen minstens $500/677$, dus $(74 + x)\%$, waarin x het aantal mannen tussen 15 en 50 jaar voorstelt, van wie uit getuigenverklaringen is of nog zal komen vast te staan, dat zij terstond bij aankomst zijn vergast (kunnende dit aantal niet nauwkeurig worden bepaald, omdat het onderzoek naar alle gevallen nog niet is afgesloten).

De mogelijke statistische fout is dus $(26 - x)\%$.

Het zal uit de hier vermelde gegevens tevens duidelijk zijn dat bij het aannemen van een andere selectiegrens dan die van 15-50 jaar, de "trefkans" kleiner zou worden, omdat daardoor de vermoedelijke werkelijkheid minder dicht zou worden benaderd.

De uiterste sterfdatum van degenen, omtrent wie individueel niets bekend is, moet worden gesteld op 28 februari 1943, zoals blijkt uit de volgende statistiek van de 286 bekende gevallen van overlijden (voornamelijk opgemaakt aan de hand van het "Nummerdodenboek"):

Overleden in:

Oktober 1942	geen
--------------	------

November 1942	101 mannen
December 1942	124 mannen
Januari 1943	50 mannen
Februari 1943	8 mannen
Maart 1943	2 mannen
April 1943	1 man

h. Het transport van 26 oktober 1942

Bij dit transport doet zich wederom de omstandigheid voor, dat zowel van mannen als van vrouwen brieven zijn ontvangen, en wel:

1. brieven van 45 mannen, 2 uit Jawischowitz en de overige uit Monowitz, en wel het laatst op:

14 december 1942	brieven van 10 mannen
18 januari 1943	brieven van 29 mannen
15 Juni 1943	brieven van 2 mannen
7 september 1943	brieven van 2 mannen
8 november 1943	brieven van 1 man
7 April 1944	brieven van 1 man

2. brieven van 12 vrouwen, alle uit Birkenau op 14 december 1942.

Ten aanzien van deze groepen wordt verwezen paragraaf 6 van dit hoofdstuk, en in het bijzonder wat de vrouwen betreft naar hetgeen omtrent de briefschrijfsters is opgemerkt bij het transport van 12 oktober 1942 (zie onder f hiervoor).

In aansluiting aan hetgeen ter laatstbedoelde plaats is vermeld, en ter illustratie van de daar geopperde mogelijkheden, wordt hier nog gewezen op de merkwaardigheid, dat een der overlevende mannen (totaal slechts 3) in weerwil van het feit der ontvangen brieven, verklaart, dat alle vrouwen en kinderen terstond bij aankomst werden vergast.

Van 4 mannen zijn "Fragebogen" teruggevonden, terwijl de namen van 14 mannen zijn aangetroffen in de administratie van de "Krankenbau" van Auschwitz.

De bekende nummer-serie loopt van 70837 (A) t/m 71054 (Z), waaruit volgt, dat het aantal gematriculeerden minstens 218 heeft bedragen.

Daarbij wijzen de leeftijden der bekende tewerkgestelden uit, dat ook bij dit transport bij de selectie de leeftijdsgrens van \pm 15-50 jaar in acht is genomen.

Daar het aantal mannen van 15-50 jaar 251 bedraagt, moeten dus maximaal 33 mannen van deze leeftijdsgroep naar de 'slechte' kant zijn gedirigeerd, dit is 13%.

De namen van deze mannen zijn alleen bekend voor zover zij uit getuigenverklaringen tevoorschijn zijn gekomen.

Van de 120 bekende sterfdata liggen er:

32 in November 1942

57 in December 1942

24 in Januari 1943

5 in Februari 1943

1 in Maart 1943

geen in April 1943

1 in Mei 1943

Uit deze cijfers blijkt, dat de grote sterfte heeft gelegen voor eind februari 1943, in verband waarmede voor de mannen in de leeftijdsgroep van 15-50 jaar, van wie individueel niets bekend is als uiterste sterfdatum is genomen: 28 februari 1943.

i. Het transport van 20 november 1942

Van dit transport is niemand teruggekeerd.

Wel zijn een aantal brieven ontvangen, nl. van:

3 mannen op 1 december 1942 uit Birkenau

8 mannen op 14 december 1942 uit Birkenau

1 man in februari/Mei 1943 uit Birkenau

1 man op 7 september 1943 uit Jawischowitz

dus totaal van 13 mannen, en voorts van 1 vrouw op 14 december 1942 uit Birkenau.

Verder zijn de namen van 6 mannen aangetroffen in de administratie van de "Krankenbau" van Auschwitz.

Voor deze categorieën wordt verwezen naar de paragrafen 6 en 7 van dit hoofdstuk en, voor wat de vrouwen betreft, bovendien naar hetgeen is opgemerkt bij het transport van 12 oktober 1942 (zie onder f hiervoor).

De uit de Auschwitz-administratie gereconstrueerde matriculeserie loopt van 77196 (B) t/m 77238 (W), waaruit volgt dat minstens 43 mannen voor tewerkstelling zijn aangewezen.

Uit de leeftijden van de briefschrijvers en degenen, die in de "Krankenbau" zijn aangetroffen blijkt voorts, dat bij de selectie wederom de leeftijdsgrens van ± 15-50 jaar in acht moet zijn genomen.

Daar het aantal mannen in deze leeftijdsgroepen 73 bedraagt, terwijl op grond van de bovenstaande cijfers het totaal aantal tewerkgestelden op niet meer dan 50 kan worden geschat, moet er óf een vrij zware selectie op lichamelijke conditie zijn toegepast, óf nog een tweede matricule-serie hebben bestaan, die niet bekend is geworden.

Hiervoor is ruimte tussen de bekende nummer-series van de buitenlandse transporten.

In elk geval kan bij de beschikbare gegevens niet anders worden gedaan dan aan te nemen, dat ook van dit transport, tenzij in uitzonderingsgevallen anders is gebleken, de mannen van 15-50 jaar voor tewerkstelling zijn geselecteerd.

De uiterste sterfdatum van deze mannen moet, voor zover individueel niets naders omtrent hen bekend is, wederom worden gesteld op 28 februari 1943, zoals blijkt uit onderstaande overzicht van de 20 bekende overlijdensgevallen, in hoofdzaak ontleend aan het "Nummerdodenboek".

Overleden in:

Dec. 1942	6 mannen
Jan. 1943	13 mannen
Febr.1943	1 man
na Febr. 1943	geen

Transport van 4 december 1942

Van het lot van dit transport is niets met zekerheid bekend. Er zijn geen overlevenden en geen briefschrijvers, terwijl in de Auschwitz-administratie geen enkele naam is teruggevonden, noch een enkel matricule—nummer, waarvan met zekerheid kan worden gezegd, dat het aan één der met dit transport gedeporteerden heeft toebehoord. Toch is er geen reden aan te nemen, dat dit transport voor wat betreft de tewerkstelling der voor arbeid geschikt geachte mannen, een andere behandeling heeft ondergaan dan alle andere transporten van deze periode.

De ruimten, die er bestaan tussen de nummer-series van de in de eerste week van December 1942 uit het buitenland aangekomen transporten, wijzen ér trouwens op, dat er in die week nog een matriculeserie van een Nederlands transport moet zijn uitgegeven.

Dat er van de groep tewerkgestelden, aan wie de in deze serie liggende nummers hebben toebehoord, niemand bij name bekend is geworden, is niet verwonderlijk, omdat het hier een betrekkelijk klein transport (812 gedeporteerden) betreft, waarbij bovendien een percentsgewijze gering aantal mannen van de 'arbeitsfähige' leeftijd was ingedeeld (in de leeftijdsgroep van 15-50 jaar slechts 69). Hoe kleiner immers een groep tewerkgestelden is, hoe geringer naar verhouding de kans, dat van de betrokkenen naderhand nog iets wordt vernomen.

Rekening houdend met de bestaande mogelijkheden, wordt dus ook ten aanzien van dit transport de vermoedelijke werkelijkheid uit een oogpunt van waarschijnlijkheidsrekening het dichtst benaderd, indien 83 wordt aangenomen, dat onder de mannelijke

gedeporteerden de gebruikelijke selectie voor tewerkstelling heeft plaats gehad, en dat daarbij, in overeenstemming met de gang van zaken bij de grote meerderheid der transporten in deze periode, de leeftijdsgrens van 15-50 jaar in acht is genomen. De statistiek van de bekende gevallen van overlijden van gedeporteerden, behoord hebbende tot de transporten van begin December 1942, wijst voorts uit , dat als uiterste datum van overlijden van de tewerkgestelden ook hier moet worden genomen: 28 februari 1943.

k. Het transport van 12 december 1942

Omtrent dit transport staan slechts enkele fragmentarische gegevens ter beschikking, met behulp waarvan niettemin tot een redelijk verantwoorde conclusie kan worden gekomen.

Van 4 mannen zijn brieven ontvangen, nl.

het laatst van 1 man op 1 december 1942 uit Birkenau (leeft. 33 j.)

van 2 mannen in februari/Mei 1943 uit Birkenau (leeftijd 28 en 41 j.)

van 1 man op 7 april 1944 uit Birkenau (leeftijd 33 j.)

Voorts zijn in de administratie van de "Krankenbau" van Auschwitz de personalia van 2 mannen teruggevonden. De ene, wiens achternaam begint met een B, en die tweemaal in de administratie voorkomt, had het matriculenummer 82872, was 19 jaar oud, en werd het laatst op 27 Febr.1943 uit de "Krankenbau" ontslagen. De andere, wiens achternaam begint met een K, had nummer 82918, was 42 jaar oud, en verliet de "Krankenbau" op 23 Februari1943.

Uit het "Nummerdodenboek" blijkt voorts, dat laatstbedoelde persoon op 28 Februari 1943 is overleden.

Uit vorenstaande cijfers is allereerst vast te stellen, dat het aantal tewerkgestelde mannen, wier namen begonnen met de letters B t/m K, minstens 47 heeft bedragen, en dat voorts, aangezien deze letterserie nog niet de helft van het alfabet omvat en een reeks veel voorkomende letters daarbuiten vallen, het totaal aantal gematriculeerden zeker op iets meer dan 100 moet worden geschat.

Nu bedraagt het aantal mannen in de leeftijdsgroep van 15-40 jaar 158, in die van 15-50 jaar echter reeds 228.

Daar er voorts geen aanwijzingen zijn, die het bestaan van een tweede matriculeserie doen veronderstellen, kan dus bezwaarlijk worden aangenomen, dat de bij de selectie in acht genomen leeftijdsgrens veel hoger heeft gelegen dan \pm 15-40 jaar.

Deze conclusie vindt steun in de bovenvermelde leeftijden van de bekende gematriculeerden.

Omdat verder de bekende overlijdensdata van de in de periode van begin december 1942 in Auschwitz aangekomen gedeporteerden nagenoeg alle vallen voor eind februari 1943, is summa summarum voor het onderhavige transport geconcludeerd, dat de mannen van 15 tot 40 jaar, tenzij individueel anders blijkt, zijn overleden uiterlijk 28 februari 1943.

Van de vrouwen van dit transport ontbreekt na de dag van deportatie elk spoor.

6. Gevolgtrekkingen uit de gegevens omtrent hier te lande ontvangen brieven

Van de gegevens, welke bij de vorenstaande bespreking van de afzonderlijke transporten zijn vermeld omtrent de hier te lande ontvangen brieven kan de volgende samenvatting worden gemaakt.

A. MANNEN

Transport- datum 1943	Kamp van afzen- ding*	Tijdstip van ontvangst								Totaal per transport
		1942		1943					1944	
		01-12	14-12	18-01	Febr/ Mei	15-06	07-09	08-11	07-04	
18-09	B	2	1	1	-	-	-	-	-	5
	J	-	-	-	-	-	1	-	-	-
21-09	B	2	-	-	-	-	-	-	-	2
25-09	B	2	1	-	-	-	-	-	-	3
28-09	B	-	1	-	-	-	-	-	-	1
09-10	B	7	5	1	4	-	2	2	2	25
	M	-	1	-	-	-	-	-	-	
	J	-	-	-	-	1	-	-	-	
12-10	B	-	-	-	-	-	-	1	1	44**
	J	-	-	-	-	12	21	9	-	
19-10	B	-	26	29	2	-	1	3	1	123
	M	-	9	50	-	-	-	-	-	
	J	-	-	-	-	1	1	-	-	
26-10	M	-	10	29	-	2	1	-	1	45
	J	-	-	-	-	-	1	1	-	
20-11	B	3	8	-	1	-	-	-	-	13
	J	-	-	-	-	-	1	-	-	
04-12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12-12	B	1	-	-	2	-	-	-	1	4
Totaal	B	17	42	31	9	-	3	6	5	113
	M	-	20	79	-	2	1	-	1	103
	J	-	-	-	-	14	25	10	-	49**
Totaal generaal		17	62	110	9	16	29	16	6	265**

* B = Birkenau; M = Monowitz; J = Jawischowitz

** Exclusief 2 op onbekende datum ontvangen brieven uit Jawischowitz.

B. VROUWEN

Transport- datum 1943	Kamp van afzending*	Tijdstip van ontvangst								Totaal per transport
		1942		1943					1944	
		01-12	14-12	18-01	Febr/ Mei	15-06	07-09	08-11	07-04	
18-09	B	-	-	-	-	-	-	1	-	1
21-09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25-09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28-09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
09-10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12-10	B	19	2	-	1	-	-	-	-	22
19-10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26-10	B	-	12	-	-	-	-	-	-	12
20-11	B	-	1	-	-	-	-	-	-	1
04-12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12-12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	B	19	15	-	1	-	-	1	-	36

Voor de beoordeling van de in deze staatjes vermelde gegevens dient in de eerste plaats de vraag te worden gesteld in hoeverre deze kunnen worden geacht te beantwoorden aan een realiteit, primair in deze zin, of in het algemeen kan worden aangenomen, dat de briefschrijvers en -schrijfsters werkelijk tot de tewerkgestelden hebben behoord, en niet misschien (voor een deel) toch terstond, nadat zij hadden mogen (of moeten) schrijven, naar de gaskamers werden verwezen.

Voor wat de mannen betreft kan dit, behoudens mogelijke uitzonderingen, buiten twijfel worden gesteld, omdat in controleerbare gevallen uit verklaringen van overlevenden en door vergelijking van de gegevens omtrent de ontvangen brieven met die van het 'Nummerdodenboek', de 'Krankenbau'-administratie, het "Kommandobuch Golleschau" of de "Fragebogen" is kunnen worden vastgesteld, dat de betrokkenen inderdaad kortere of langere tijd na de dag van aankomst nog in leven waren.

Zoals bij de behandeling van het transport van 12 oktober 1942 (zie blz.75) reeds is opgemerkt, is dit echter ten aanzien van de vrouwen niet met zekerheid aan te tonen. Geen der met de onderhavige transporten gedepoteerde vrouwen is teruggekeerd, zodat getuigenissen van overlevenden omtrent de gang van zaken bij het briefschrijven ontbreken, terwijl voorts van het bestaan van geen der briefschrijfsters na de dag van aankomst te Auschwitz uit de bewaard gebleven resten van kampadministraties of uit verklaringen van overlevenden van deze of andere transporten ooit is gebleken.

Niettemin dient te worden overwogen, dat het tegendeel, n.l. dat de briefschrijfsters niet de massale vergassing bij aankomst hebben overleefd, evenmin valt te bewijzen, en dat de veronderstelling, dat dit wél het geval is geweest, zijdelings steun vindt in het feit-op-

zich, dat althans van één der transporten (zie bij het transport van 18 september 1942, blz. 65 hiervoor) enkele vrouwen, zij het dan dat deze niet tot de briefschrijfsters behoorden, enige tijd na de dag van aankomst in het kamp zijn aangetroffen, waaruit in elk geval blijkt, dat in deze periode tewerkstelling van vrouwen is voorgekomen.

Mede in aanmerking genomen, dat van briefschrijfsters uit andere perioden wél is kunnen worden nagegaan dat zij een tijd na aankomst in Auschwitz nog in leven waren, zijn daarom de gegevens omtrent de ontvangen brieven in zoverre als "betrouwbaar" aanvaard, dat ook van de betrokken vrouwen wordt geacht vast te staan, dat zij de massale vergassing bij aankomst hebben overleefd, en zijn tewerkgesteld.

In de tweede plaats rijst de vraag in hoeverre uit de data van ontvangst der brieven hier te lande,⁵ resp. (voor zover bekend) de op de brieven vermelde dagtekening, kan worden opgemaakt wanneer de brieven zijn geschreven, m.a.w. in hoeverre aan de hand van die data houdbare gevolgtrekkingen kunnen worden gemaakt ten aanzien van het tijdstip, waarop de betrokkenen moeten worden geacht nog in leven te zijn geweest.

Dat deze vraag moet worden gesteld vindt zijn grond in de volgende bij het onderzoek aan het licht getreden feiten, welke aan de vorenbedoelde data een betrekkelijke betekenis verlenen.

1) In 11 gevallen, waarin van briefschrijvers tevens de sterfdata bekend waren, bleken de betrokkenen reeds geruime tijd vóór de datum van ontvangst van hun brieven hier te lande te zijn overleden, nl.

in 6 gevallen 2 à 3 weken tevoren

in 3 gevallen 1 à 1 ½ maand

in 1 geval ruim 9 maanden en in 1 geval ruim 10 maanden.

2) Ook in een aantal andere gevallen kon, door vergelijking van de ontvangstdata van brieven van mannen, wier namen dezelfde beginletter hadden, met de sterfdata in de overeenkomstige groep (letterserie) volgens het "Nummerdodenboek", tot het eerder overleden zijn van betrokkenen worden geconcludeerd.

3) Van een drietal bewaard gebleven brieven, die een dagtekening droegen (het aantal brieven, dat is kunnen worden achterhaald is zeer gering, doordat de geadresseerden óf inmiddels zelf werden gedeporteerd óf de ontvangen brieven uit vrees, dat deze te kwader ure door de Duitsers als "bezwarend materiaal" zouden worden aangerekend, vernietigd), is gebleken, dat die dagtekening 2½ tot 3½ maand lag vóór de data van aankomst der brieven hier te lande.

4) Uit getuigenissen van overlevenden is komen vast te staan, dat somtijds opdracht werd gegeven de brieven een maand later te dateren.

⁵ Hiervoor gelden de data van ontvangst bij de voormalige Joodse Raad, die na van de ontvangst der brieven aantekening te hebben gehouden, deze distribueerde. Nagenoeg alle gegevens, waarvan hier is gebruik gemaakt, zijn aan het archief van de Raad ontleend.

Deze feiten, gevoegd bij de uit vorenstaande overzichten in het oog springende bijzonderheid, dat de brieven op gezette data in collectieve zendingen aankwamen, zou wijzen op het bestaan, ook in Auschwitz, van de uit zo menig concentratiekamp bekende praktijk, waarbij van de brieven der gevangenen, eenvoudig een "stock" werd aangelegd, waarvan zo nu en dan een willekeurig gekozen stapel voor verzending werd vrijgegeven.

Tegenover de vorenbedoelde gevallen, waarin de ontvangstdata der brieven geen houvast bleken te bieden voor de bepaling van het tijdstip, waarop kon worden geacht door de betrokkenen een laatste levensteken te zijn gegeven, staan echter een vrij groot aantal andere gevallen, waarin dit houvast wel bleek te bestaan.

Min of meer afhankelijk van het kamp, waaruit de brieven afkomstig waren (in Jawischowitz en Monowitz waren in het algemeen de gevangenen voor wat de postverzending aangaat in een gunstiger positie dan in het eigenlijke Auschwitz en Birkenau) kon op grond van controleerbare individuele gevallen, waarbij de namen van briefschrijvers werden teruggevonden in de Kampadministratie met aanduidingen, waaruit van hun bestaan op of na de ontvangstdatum van hun brieven bleek, voor bepaalde groepen briefschrijvers worden geconcludeerd, dat deze groepen nagenoeg in hun geheel omstreeks die datum nog in leven moeten zijn geweest.

Het is met het oog op deze tegenstrijdigheid duidelijk, dat er om tot een zo goed mogelijk verantwoorde conclusie te geraken inzake het vermoedelijk tijdstip van overlijden van briefschrijvers, omtrent wie buiten het feit der van hen ontvangen brieven niets met zekerheid bekend is, niets anders op zit dan een middenweg te kiezen, waarbij, statistisch bezien, de denkbare invloed van de onzekere factoren tot een minimum wordt gereduceerd.

Daar nu de tijd, welke gemiddeld verliep tussen de data, waarop de brieven werden geschreven, en die, waarop zij hier te lande werden ontvangen, met inachtneming van de vorenstaande gegevens kan worden geschat op 2 maanden, en de maximale levensduur van de tewerkgestelden in Auschwitz in de hier besproken periode kan worden geraamd op 4 maanden, wordt voor de te stellen conclusie een uit een oogpunt van waarschijnlijkheidsrekening redelijke basis verkregen, indien in het algemeen wordt aangenomen, dat de briefschrijvers, tenzij individueel anders blijkt, uiterlijk tot ± 2 maanden na de ontvangstdatum nog in leven zijn geweest (bij de uitvoering de uiterste sterfdatum steeds te fixeren op de laatste dag van de lopende maand, om de schijn te vermijden dat die datum exact kon worden vastgesteld. Voor de toepassing van deze regel dient echter een restrictie in acht te worden genomen.

Wanneer zij namelijk onverkort zou worden toegepast, zouden de aldus bepaalde uiterste sterfdata voor een aantal schrijvers van in december 1942 en begin 1943 ontvangen brieven komen te liggen na de datum, welke in de voor de betrokken transporten geldende algemene conclusie is vastgelegd (resp. 31 december 1942 en 31 januari en 28 februari

1943), en daarmee tot een resultaat worden gekomen, dat over het geheel genomen in strijd zou zijn met vaststaande gegevens van het "Nummerdodenboek".

Daarom dient bovenbedoelde regel slechts te worden toegepast onder het voorbehoud dat, indien bij terugrekening van 2 maanden wordt uitgekomen op een datum, die ligt vóór de uiterste sterfdatum volgens de algemene conclusie, deze conclusie geldend blijft.

Deze constructie heeft het voordeel, dat daarin ongezocht is verdisconteerd het uit de ervaring bekende, maar moeilijk in een reële factor tot gelding te brengen feit, dat de gevangenen, die de schok van eerste kampervaringen overleefden, hoe langer hoe beter levenskansen kregen, doordat zij zich aan de omstandigheden leerden aanpassen, en dat dus, omgekeerd, de sterftkans in de eerste maanden van het verblijf in de kampen groter was dan later.

Ten slotte moet worden vastgelegd, dat, in verband met het voorkomen van bijzondere gegevens of aanwijzingen omtrent het lot van individuele personen of kleine groepen, ruimte moet worden gelaten voor afwijkende vaststelling van de (uiterste) overlijdensdata.

7. Bepaling van het tijdstip van overlijden van uit de 'Krankenbau-Auschwitz' ontslagen gevangenen

In de administratie van de "Krankenbau-Auschwitz" zijn vóór de namen der in deze inrichting opgenomen geweest zijnde gevangenen de data vermeld, waarop de opname plaats had, en achter de namen van degenen, die in de "Krankenbau" overleden, de sterfdata aangegeven.

Achter de namen van hen, die levend de "Krankenbau" hebben verlaten, is of de datum vermeld, waarop de "Entlassung" plaatsvond, met een aanwijzing omtrent het "Block" waarheen zij werden afgeschreven, dan wel met de aanduiding "L" (= "Lager"), terwijl in een aantal andere gevallen, zonder datumvermelding, achter de namen van de betrokkenen alleen de letter T is geplaatst.

De betekenis van deze letter is niet met zekerheid kunnen worden vastgesteld. Er is wel eens gemeend, dat "T" "Tot" betekende, en dat ermee was bedoeld, dat de betrokkenen naar de gaskamer waren verwezen, doch deze mening is niet vol te houden.

Het overlijden is elders in de Duitse kampbescheiden nimmer met een "T", doch met een kruisteken aangegeven, terwijl de vergassing in de gewone administratie niet werden geregistreerd. Voor zover hieromtrent toch aantekening werd gehouden, geschiedde dit in een afzonderlijke, bij de "Politische Abteilung" ondergebrachte cartotheek, die van tijd tot tijd werd vernietigd, en die werd aangeduid met het kenmerk "S.B.", hetwelk volgens de officiële kamp-code "Sonderbehandlung" moest betekenen (zie "Auschwitz I", blz.14).

Bovendien is een "T-geval" bekend, waarin de betrokkene later (d.w.z. na de datum, waarop hij volgens de administratie in de "Krankenbau" was opgenomen) nog in het kamp is aangetroffen.

Niet ondenkbaar is, dat met de "T" een samengesteld woord werd aangeduid, beginnend met "Tag.." of "Tages..", en dat dit wilde zeggen, dat de betrokkene na onderzoek nog

voldoende 'arbeitsfähig' werd geacht en op dezelfde dag werd heengezonden. Ook dit blijft echter een gissing.

Het gaat er thans om een verantwoorde (uiterste) overlijdensdatum vast te stellen voor diegenen, van wie alleen de dag van hun aanmelding bij, resp. hun ontslag uit de "Krankenbau" bekend is, en van wie later niets meer werd vernomen.

Hierbij kan als vaststaand worden aangenomen, dat zij, die in de "Krankenbau" terecht kwamen, ziek waren, althans in een minder goede lichamelijke conditie verkeerden.

Aan de andere kant betekende een verblijf in de "Krankenbau" een periode van rust, waarin de zieken weer enigszins op hun verhaal konden komen.

Voor wat de "T-gevallen" betreft is uiteraard omtrent de omstandigheden, waarin de betrokkenen tijdens hun aanwezigheid in de "Krankenbau" verkeerden, in het geheel niets te zeggen.

De aangegeven factoren tegen elkaar afgewogen, is er in beginsel geen reden de hier bedoelde groep voor de bepaling van de maximale levensduur der betrokkenen onder een andere categorie te brengen dan de overige tewerkgestelden. Daarom ware te stellen dat, voor zover de datum van opname in of ontslag uit de "Krankenbau" valt binnen het tijdvak, dat wordt bestreken door de algemene conclusie voor de tewerkgestelden van het betrokken transport, deze conclusie blijft gelden. Voor zover de datum van opname of ontslag valt buiten dat tijdvak, is aangenomen, dat de betrokkene is overleden uiterlijk de laatste van de maand, waarin die datum is gelegen.

8. Afzonderlijke conclusie voor hen, van wie in de Auschwitz-administratie "Fragebogen" zijn aangetroffen

Gelijk reeds is gezegd in par.1 van dit hoofdstuk, moet van diegenen, van wie "Fragebogen" zijn aangetroffen, worden aangenomen, dat zij op het tijdstip van de grote evacuatie (januari 1945) nog in leven waren.

Wegens de incompleetheid der beschikbare verzameling kan tot het omgekeerde niet worden geconcludeerd, zodat van iemand, van wie geen "Fragebogen" is gevonden, a priori niet kan worden gezegd, dat hij dus vóór het tijdstip der evacuatie moet zijn overleden.

In zoverre biedt de verzameling dus geen steun voor of correctie op de getrokken algemene conclusies.

Wel echter kan in sommige gevallen, in verband met andere gegevens, inzonderheid die aangaande briefschrijvers, voor bepaalde (kleine) groepen wellicht tot een nadere gevolgtrekking worden gekomen, bijv. wanneer in zodanige groep opvallend veel "Fragebogen" worden gevonden.

Het zal dan mogelijk kunnen zijn van de gehele groep vast te stellen, dat de betrokkenen langer moeten hebben geleefd dan volgens de algemene conclusie van het betreffende transport zou moeten worden aangenomen.

Daar dergelijke mogelijkheden eerst bij de uitwerking kunnen blijken, en dus terzake geen algemene regelen kunnen worden gesteld, kan op dit punt in dit algemeen overzicht niet verder worden ingegaan.

Overigens wordt er nog op gewezen, dat de verschillende kampen in het ressort Auschwitz niet op dezelfde dag zijn geëvacueerd. Hiervoor, alsmede voor de te stellen eindconclusies

omtrent degenen, op wie de "Fragebogen" betrekking hebben, wordt verwezen naar het deeltje "Auschwitz VI".

9. Afzonderlijke conclusies voor een aantal mannen, wier namen voorkomen in het "Kommandobuch Golleschau"

Ter aanvulling van hetgeen in het deeltje "Auschwitz II" (blz.18 e.v.) is vermeld aangaande de gegevens van het "Kommandobuch Golleschau", is het nodig enkele opmerkingen te maken met betrekking tot het lot van een aantal in dat document genoemde mannen wier sterftedatum daarin niet is aangegeven, en van wie ook uit andere bron die datum niet bekend is geworden.

Gedoeld wordt op die gevallen, waarin achter de namen der betrokkenen in het "Kommandobuch" de volgende aanduidingen voorkomen, welke, naar uit het beschikbare vergelijkingsmateriaal is kunnen worden vastgesteld, de daar achter vermelde betekenis hadden: "A" of "(A)", al dan niet gevolgd door een datum (= "afgevoerd naar het kamp Auschwitz"); '†' (= 'overleden in het kamp Golleschau"); '†-S' (= 'overleden in het "Steinbruch-Kommando" van het kamp Golleschau").

Het is mogelijk gebleken uit deze aanduidingen verdergaande conclusies te trekken, doordat:

- 1) uit vergelijking van de gegevens van het "Kommandobuch" met op dezelfde personen betrekking hebbende gegevens in de Auschwitz-administratie is kunnen worden vastgesteld, dat zij, die naar Auschwitz werden overgebracht, niet voor onmiddellijke vergassing waren bestemd, maar opnieuw in het Auschwitzcomplex werden tewerkgesteld;
- 2) nadere bestudering van de gegevens van het "Kommandobuch" heeft uitgewezen, dat dit boek voor 28 oktober 1942 niét, na die datum wèl nauwkeurig werd bijgehouden in die zin, dat de mutaties eerst sedert dat tijdstip steeds met datumvermelding werden aangegeven.

In verband met het geconstateerde sub 1e levert de vaststelling van de uiterste datum van overlijden van hen, die naar Auschwitz werden afgevoerd, en omtrent wie verder niets bekend is geen moeilijkheden meer op, aangezien te hunnen opzichte de algemene conclusie voor de tewerkgestelden van hun transport van toepassing moet worden geacht. Verder kan het tijdvak, waarbinnen het overlijden moet hebben plaatsgehad van hen, die blijkens de aantekeningen in het "Kommandobuch" de dood hebben gevonden in het kamp Golleschau, of in het "Steinbruch-Kommando", op grond van het geconstateerde sub 2e worden begrensd tot 28 oktober 1942.

10. Afzonderlijke conclusies ten aanzien van hen, van wie bekend is, dat zij uit Westerbork zijn afgevoerd in oktober 1942, maar van wie de juiste transportdatum niet is kunnen worden vastgesteld

Doordat de Duitsers in september/oktober 1942 overgingen tot versnelde uitvoering van het deportatieprogramma, en in verband daarmee de Joden uit de in het land verspreide werkkampen lieten overbrengen naar Westerbork, was er in oktober 1942 in dit kamp een

zodanige toevloed van gevangenen, dat de administratie deze niet volledig heeft kunnen registreren.

Dit heeft tot gevolg gehad, dat in oktober 1942 een aantal gevangenen is gedeporteerd, zonder dat nauwkeurig werd aangetekend met welk transport zij werden afgevoerd.

In de bewaard gebleven registers van Westerbork staat in de kolom, bestemd voor de vermelding der transportdata, achter de namen der betrokkenen slechts de aanduiding: "October 1942".

Hun namen komen niet voor op enige transportlijst, zodat de datum van hun wegvoering ook niet op andere wijze kan worden bepaald.

Toch moet de aantekening in het Westerbork-register als juist worden aanvaard, omdat van het bestaan der betrokkenen na de maand oktober 1942 niet meer is gebleken, terwijl hun namen niet voorkomen op de lijsten van in Westerbork overleden of uit dat kamp ontslagen gevangenen.

Daar voorts uit het documentatiemateriaal is kunnen worden vastgesteld, dat de transportlijst van 2 oktober 1942 compleet is geweest, zodat op die datum geen gevangenen kunnen zijn afgevoerd, die niet op de transportlijst voorkomen, terwijl reeds van het transport van 5 oktober 1942, en van enkele andere oktober-transporten, vaststaat, dat een aantal gevangenen boven de transportsterkte volgens de officiële lijst is meegezonden, kunnen de hier bedoelde gedeporteerden zijn weggevoerd óf met de "Coseltransporten" van 5, 16, 23 of 30 oktober 1942 óf met de "Rechtstreekse Auschwitz-transporten" van 9, 12, 19 of 26 oktober 1942.

Het is duidelijk, dat, om voor deze gedeporteerden, voor zover individueel niets naders omtrent hen bekend is, het tijdvak te bepalen, waarbinnen hun overlijden moet hebben plaatsgehad, steeds rekening moet worden gehouden met de ruimste termijn welke voor de categorie, waartoe zij hebben behoord, bij een der genoemde transporten geldt.

Dit beginsel leidt, op grond van hetgeen in de voorgaande bladzijden is besproken, rechtstreeks tot de volgende conclusies:

1) De vrouwen en de kinderen tot 15 jaar, alsmede de mannen ouder dan 50 jaar, moeten, tenzij individueel anders bekend is, worden geacht rechtstreeks naar Auschwitz te zijn vervoerd, en terstond door vergassing om het leven te zijn gebracht.

Zij moeten worden gerekend te zijn overleden niet eerder dan 8 oktober 1942 (datum van aankomst te Auschwitz van het transport van 5 oktober 1942) en niet later dan 2 november 1942 (datum van aankomst te Auschwitz van het transport van 30 oktober 1942).

2) De mannen in de leeftijdsgroep van 15 t/m 50 jaar kunnen hebben behoord tot een der "Coseltransporten", en dus voor tewerkstelling in de "Zwangsarbeitslager" in Cosel uit de trein zijn gehaald.

Zij moeten daarom, overeenkomstig de ruimste conclusies voor de Coseltransporten, tenzij individueel anders is gebleken, worden geacht te zijn overleden niet eerder dan 8 oktober 1942 (datum van aankomst te Auschwitz van het transport van 5 oktober 1942) en niet later

dan 31 maart 1944, zijnde de datum, waarop de overlevenden in Blechhammer en in het ressort Gross Rosen waren samengetrokken en gerekend kunnen worden alle bekend te zijn geweest.

11. Niet uit Westerbork vertrokken Auschwitz-transporten

Volledigheidshalve dient aan het eind van dit hoofdstuk nog melding te worden gemaakt van een tweetal Auschwitz-transporten, die niet uit Westerbork zijn vertrokken, n.l. een transport op 23 oktober 1942 uit Mauthausen, en een op 26 november 1942 uit Amersfoort.

Eerstgenoemd transport bestond uit 40 mannen.

Hun namen zijn vermeld in de Mauthausen-administratie, met de aantekening, dat zij naar Auschwitz werden afgevoerd.

Overeenkomstig de conclusie voor de transporten van het laatst van oktober 1942 moeten deze mannen, voor zover individueel niets omtrent hen bekend is, worden geacht te zijn overleden uiterlijk 28 februari 1943.

Als begindatum van het tijdvak, waarbinnen het overlijden moet hebben plaatsgehad, moet in verband met de geschatte reisduur Mauthausen-Auschwitz worden genomen: 25 oktober 1942.

Het transport, dat op 26 november 1942 vertrok uit Amersfoort, bestond uit 140 man. Het werd eerst per trein gebracht naar Essen (Duitsland), waar het werd gesplitst. Per auto werden 38 man verder vervoerd naar Auschwitz, terwijl de overigen werden gebracht naar Mauthausen en Buchenwald.

De namen van deze laatste groepen zijn alleen bekend voor zover zij uit getuigenverklaringen of uit de Mauthausen- en Buchenwald-administratie blijken. In die gevallen zijn ook hun overlijdensdata bekend.

De naar Auschwitz gebrachte groep is in haar geheel gematriculeerd en dus tewerkgesteld, gelijk blijkt uit de grotendeels gereconstrueerde matriculeserie, die loopt van 78757 (B) t/m 78788 (S) en derhalve tenminste 32 namen omvat. Vóór de B en na de S moeten de ontbrekende nummers hebben gelegen. De namen der betrokkenen zijn uit verklaringen van overlevenden op 2 na bekend, en van een aantal tevens de sterfdata.

Voor zover dit laatste niet het geval is, moeten zij, op grond van de uit het "Nummerdodenboek" getrokken statistiek, worden geacht te zijn overleden uiterlijk eind februari 1943.

Als begindatum van het tijdvak, waarbinnen het overlijden moet hebben plaatsgehad, moet hier worden genomen: 3 dagen na het vertrek van het transport uit Amersfoort, dus 29 november 1942.

BIJLAGE I. Overzicht van de Ziekentransporten in de Coselperiode

[Zie ook: paragraaf 9 van Hoofdstuk 2]

Plaats van vertrek der transporten	Vertrekdata van de transporten naar Blechhammer	Vertrekdata van de transporten naar Auschwitz li (Birkenau)	Vertrekdata van de transporten naar andere plaatsen dan Auschwitz of Blechhammer	Uiterste data van overlijden der betrokkenen in Auschwitz II (Birkenau)	Uiterste data van overlijden der betrokkenen in een der arbeidskampen in Silezië
1	2	3	4	5	6
Gogolin			onbekend, 1 oktober 1942		31 oktober 1942
Sakrau	7	12 december 1942		31 december 1942	
Annaberg	16 oktober 1942	12 december 1942		31 december 1942	
Annaberg	23 oktober 1942	12 december 1942		31 december 1942	
Johannsdorf	21 oktober 1942	12 december 1942		31 december 1942	
Fürstengrube	10 november 1942	12 december 1942		31 december 1942	
Eichtal	5 december 1942	12 december 1942		31 december 1942	
Klein Mangersdorf	12 december 1942	12 december 1942		31 december 1942	
Spytkowice		15 december		31 december 1942	
Bobrek			St. Annaberg, 25 november 1942		28 februari 1943
Malapane			Sakrau, 15 januari 1943		31 maart 1943
Seibersdorf			Sakrau, 15 januari 1943		31 maart 1943
Fürstengrube			Sakrau, 15 januari 1943		31 maart 1943
Spytkowice			Lazy, 15 januari 1943		1 mei 1943
Schöppenitz	20 december 1942	13 februari 1943		28 februari 1943	
St. Annaberg	30 december 1942	13 februari 1943		28 februari 1943	
Schöppenitz	10 februari 1943	13 februari 1943		28 februari 1943	

Gogolin		28 februari 1943		31 maart 1943	
Neukirch		20 februari 1943		28 februari 1943	
Fürstengrube		12 maart 1943		31 maart 1943	
Sakrau		15 maart 1943		31 maart 1943	
Sackenhoym	17 maart 1943	28 maart 1943		31 maart 1943	
Gleiwitz	20 maart 1943	28 maart 1943		31 maart 1943	
Schöppenitz	20 maart 1943	28 maart 1943		31 maart 1943	
Seibersdorf	25 maart 1943	28 maart 1943		31 maart 1943	
Johannsdorf	10 april 1943	13 april 1943		30 april 1943	
Gleiwitz	10 april 1943	13 april 1943		30 april 1943	
Schöppenitz	13 juni 1943	15 juni 1943		30 juni 1943	
Lazy	1 mei 1943	15 juni 1943		30 juni 1943	
Sakrau	18 mei 1943	15 juni 1943		30 juni 1943	
Neukirch		20 mei 1943		31 mei 1943	
Seibersdorf	21 mei 1943	15 juni 1943		30 juni 1943	
Fürstengrube			Sakrau, juni 1943		30 juni 1943
Bobrek			Sakrau, juni 1943		30 juni 1943
Malapane			Sakrau, juni 1943		30 juni 1943
Blechhammer		27 april 1943		31 juli 1943	
Neukirch		augustus 1943		31 augustus 1943	
Laurahütte	augustus 1943	31 augustus 1943		31 augustus 1943	
Bobrek	24 augustus 1943	31 augustus 1943		31 augustus 1943	
Malapane	24 augustus 1943	31 augustus 1943		31 augustus 1943	
Blechhammer (tyfustransport)		10 september 1943		30 september 1943	
Gräditz	26 september 1943	oktober 1943		31 oktober 1943	
Königshütte	oktober 1943	oktober 1943		31 oktober 1943	

Malapane	november 1943	november 1943		30 november 1943	
Bobrek	november 1943	november 1943		30 november 1943	
Blechhammer	februari 1944	februari 1944		29 februari 1944	
Sakrau	23 maart 1944	26 maart 1944		31 maart 1944	
Bobrek	23 maart 1944	26 maart 1944		31 maart 1944	
Malapane	23 maart 1944	26 maart 1944		31 maart 1944	
Börsigwerke	23 maart 1944	26 maart 1944		31 maart 1944	
Wiesau			Onbekend, februari 1944		29 februari 1944
Reigersfeld	16 april 1944	augustus 1944		31 augustus 1944	
Ottmuth	mei 1944	augustus 1944		31 augustus 1944	
Blechhammer		oktober 1944		31 oktober 1944	

a) van het transport van 30 november 1942 o.a. rechtstreeks zijn doorgereisd naar Auschwitz de mannen, wier namen op de transportlijst zijn vermeld onder de groep "Häftlinge",

b) van het transport van 8 december 1942 o.a. een groep van 38 arbeidsgeschikte mannen rechtstreeks is doorgereisd naar Auschwitz.

Data van vertrek van het transport uit Westerbork (1942)	Op het station Cosel zijn, behoudens uitzonderingen, uitgestapt de mannen, die zijn geboren:		Zij, die niet in Cosel zijn uitgestapt, moeten, tenzij blijkt, dat zij langer hebben geleefd, worden geacht te zijn overleden op of omstreeks:
	na:	voor:	
1	2	3	4
28 Aug.	31-08-1891	31-08-1927	31-08-1942
31 Aug.	03-09-1891	03-09-1927	03-09-1942
4 Sept.	07-09-1891	07-09-1927	07-09-1942
7 Sept.	10-09-1891	10-09-1927	10-09-1942
11 Sept.	14-09-1891	14-09-1927	14-09-1942
14 Sept.	17-09-1891	17-09-1927	17-09-1942
2 Oct.	05-10-1891	05-10-1927	05-10-1942
5 Oct.	08-10-1891	08-10-1927	08-10-1942
16 Oct.	19-10-1891	19-10-1927	19-10-1942
23 Oct.	26-10-1891	26-10-1927	26-10-1942
30 Oct.	02-11-1891	02-11-1927	02-11-1942
2 Nov.	05-11-1891	05-11-1927	05-11-1942
6 Nov.	09-11-1891	09-11-1927	09-11-1942
10 Nov.	13-11-1891	13-11-1927	13-11-1942
16 Nov.	19-11-1891	19-11-1927	19-11-1942
24 Nov.	27-11-1891	27-11-1927	27-11-1942
30 Nov.	03-12-1891	03-12-1927	03-12-1942
8 Dec.	11-12-1891	11-12-1927	11-12-1942

2) Voor zover in individuele gevallen, of ten aanzien van bepaalde groepen blijkt, dat de betrokken rechtstreeks naar Auschwitz doorgereisde personen langer in leven zijn gebleven dan tot het in kolom 4 van het overzicht sub 1 vermelde tijdstip (d.w.z. dus niet terstond bij aankomst zijn vergast), terwijl hun sterfdatum niet individueel kan worden vastgesteld, moeten zij worden geacht te zijn overleden in of in de omgeving van Auschwitz na, dat tijdstip (tevens vermeld in kolom 2 van onderstaand overzicht), doch vóór de in kolom 3 van het volgend overzicht vermelde datum.

Data van vertrek van het transport uit Westerbork (1942)	Zij, die rechtsreeks zijn doorgereisd naar Auschwitz en niet terstond bij aankomst zijn overleden, moeten worden geacht te zijn overleden in of in de omgeving van Auschwitz:	
	na:	doch uiterlijk op:
1	2	3
28 Aug.	31 Aug. 1942	31 Dec. 1942
31 Aug.	3 Sept. 1942	31 Dec. 1942
4 Sept.	7 Sept. 1942	31 Dec. 1942
7 Sept.	10 Sept. 1942	31 Dec. 1942
11 Sept.	14 Sept. 1942	31 Dec. 1942
14 Sept.	17 Sept. 1942	31 Dec. 1942
2 oktober 1942	5 oktober 1942	31 Jan. 1942
5 oktober 1942	8 oktober 1942	31 Jan. 1942
16 oktober 1942	19 Oct. 1942	28 Febr. 1942
23 oktober 1942	26 oktober 1942	28 Febr. 1942
30 oktober 1942	2 Nov. 1942	28 Febr. 1942
2 november 1942	5 Nov. 1942	28 Febr. 1942
6 Nov.	9 Nov. 1942	28 Febr. 1942
10 Nov.	13 Nov. 1942	28 Febr. 1942
16 Nov.	19 Nov. 1942	28 Febr. 1942
24 november 1942	27 Nov. 1942	28 Febr. 1942
30 november 1942	3 Dec. 1942	28 Febr. 1942
8 december 1942	11 Dec. 1942	28 Febr. 1942*

* Alle mannen van 15-50 jaar (geboren na 11 december 1891, doch vóór 11 Dec. 1927) van het transport van 8 december 1942, ook de (niet bij name bekende) 38 mannen, die rechtstreeks zijn doorgereisd naar Auschwitz, moeten worden geacht te zijn overleden na 11 december 1942 doch uiterlijk 31 Maart 1943 (zie de bijzondere conclusie betreffende dit transport).

3) Zij die uit enig kamp op ziekentransport zijn gesteld en van wie sedert dien niets meer is vernomen, moeten worden geacht te zijn overleden in de loop van de maand, waarin het ziekentransport is vertrokken. Als plaats van overlijden geldt voor hen, die uit Blechhammer zijn afgevoerd: Auschwitz II (Birkenau) en voor degenen, die uit andere kampen zijn vertrokken: een der arbeids- of concentratiekampen in Silezië (Polen).

4) Degenen, die in Blechhammer zijn aangetroffen vóór 1 April 1944, doch omtrent wier verder lot niets bekend is, moeten worden geacht te zijn overleden uiterlijk 31 Maart 1944. Zij, van wier bestaan in Blechhammer nog is gebleken na laatstgenoemde datum, terwijl daarna niets meer omtrent hen is vernomen, moeten worden geacht op het tijdstip van de evacuatie nog in leven te zijn geweest en met het evacuatietransport te zijn meegegaan. Voor het bepalen van plaats en tijdstip van hun overlijden gelden de regelen, welke terzake zijn gesteld in het deel "Auschwitz VI" van deze publicaties.

5) Degenen, die na 1 oktober 1944 zijn aangetroffen in Bismarckhütte of Monowitz, doch omtrent wier verder lot niets bekend is, moeten worden geacht op het tijdstip van de evacuatie nog in leven te zijn geweest en met het evacuatietransport te zijn meegegaan. Voor het bepalen van plaats en tijdstip van hun overlijden gelden de regelen, welke terzake zijn gesteld in het deel "Auschwitz VI" van deze publicaties.

6) Degenen, die zijn aangetroffen in Ottmuth, doch van wie sedert dien niets meer is vernomen, moeten worden geacht te zijn overleden uiterlijk 30 April 1944 in een der arbeidskampen in Silezië (Polen).

B. Afzonderlijke transporten

7) De mannen, die volgens het overzicht sub 1 hier vóór in Cosel zijn uitgestapt, moeten, tenzij anders blijkt, en overigens met inachtneming van de in het voorgaande gestelde algemene conclusies worden geacht te zijn overleden op het tijdstip en ter plaatse als in het volgend overzicht vermeld.

Transport (1942)	Tenzij in individuele gevallen anders blijkt en met inachtneming overigens van de gestelde algemene conclusies, moeten de in Cosel uitgestapte mannen worden geacht te zijn overleden:
28 augustus	na 31 Aug. 1942, doch uiterlijk 30 April 1943, in één der arbeidskampen in Silezië (Polen).
31 augustus	na 3 Sept. 1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944 in Fürstengrube (Opper-Silezië, Polen) of in één der arbeidskampen in Neder-Silezië (Polen).
4 september	na 7 Sept.1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944 in Fürstengrube (Opper-Silezië, Polen) of in één der arbeidskampen in Neder-Silezië (Polen).
7 september	na 10 Sept.1942, doch uiterlijk 31 Maart 1943 in of in de omgeving van Seibersdorf (Opper-Silezië, Polen).
11 september	na 14 Sept. 1942, doch uiterlijk 31 Maart 1943 in of in de omgeving van Seibersdorf (Opper-Silezië, Polen).
14 september	na 17 Sept.1942, doch uiterlijk 31 Oct. 1942 in één der arbeids- of concentratiekampen in Silezië (Polen).
2 oktober	na 5 Oct.1942, doch uiterlijk 31 Oct. 1943 in of in de omgeving van Schöppenitz (Opper-Silezië, Polen).
5 oktober	na 8 okt. 1942, doch uiterlijk 31 Aug. 1943 in één der arbeidskampen in Opper-Silezië (Polen).
16 oktober	na 19 oktober1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944 in één der arbeidskampen in Silezië (Polen).
23 oktober	na 26 oktober 1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944 in één der arbeidskampen in Silezië (Polen).
30 oktober	na 2 Nov.1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944 in één der arbeidskampen in Silezië (Polen).

2 november	na 5 Nov.1942, doch uiterlijk 31 Maart 1943 in één der arbeidskampen in Opper-Silezië (Polen).
6 november	na 9 Nov.1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944 in een der arbeidskampen in Silezië (Polen).
10 november	na 13 Nov.1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944 in een der arbeidskampen in Silezië (Polen).
16 november	na 19 Nov.1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944 in één der arbeidskampen in Silezië (Polen).
24 november 1942	na 27 november 1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944 in één der arbeidskampen in Silezië (Polen).
30 november 1942	na 3 december 1942, doch uiterlijk 31 Maart 1944, in één der arbeidskampen in Silezië (Polen).

8) Een afzonderlijke conclusie geldt voor het transport van 8 December 1942, nl. dat alle mannen, die zijn geboren na 11 December 1891, doch vóór 11 December 1927, moeten worden geacht te zijn overleden uiterlijk 31 Maart 1943 in of in de omgeving van Auschwitz of Gleiwitz (Polen).

Bijlage IV

Samenvatting van de conclusies van de "Rechtstreekse Auschwitz-transporten"

Van de hieronder in kolom 1 genoemde transporten (vertrekdatum uit Westerbork) worden geacht te zijn overleden op de dag van aankomst te Auschwitz (3 dagen na het vertrek uit Westerbork alle vrouwen, alsmede de:			De mannen, geboren op of tussen de achter de kolommen 2 en 3 vermelde data, worden geacht te zijn overleden niet eerder dan 3 dagen ná het vertrek uit Westerbork, en uiterlijk:
	mannen geboren voor:	jongens geboren na:	
1	2	3	4
18-09-1942	21-09-1891	21-09-1927	31-12-1942
21-09-1942	24-09-1891	24-09-1927	31-01-1943
25-09-1942	28-09-1891	28-09-1927	31-01-1943
28-09-1942	01-10-1891	01-10-1927	31-01-1943
09-10-1942	12-10-1891	12-10-1927	31-01-1943
12-10-1942	15-10-1891	15-10-1927	28-02-1943
19-10-1942	22-10-1891	22-10-1927	28-02-1943
26-10-1942	29-10-1891	29-10-1927	28-02-1943
20-11-1942	23-11-1891	23-11-1927	28-02-1943
04-12-1942	07-12-1891	07-12-1927	28-02-1943
12-12-1942	15-12-1891	15-12-1927	28-02-1943

Van de op onbekende datum in oktober 1942 gedeporteerde personen worden geacht te zijn overleden niet eerder dan 8 oktober 1942, doch uiterlijk 2 November 1942, alle vrouwen, alsmede de mannen geboren voor 8 oktober 1891 en de jongens geboren na 8 oktober 1927.

De mannen, geboren op of tussen de beide laatstgenoemde data, worden geacht te zijn overleden niet eerder dan 8 oktober 1942 en uiterlijk 31 Maart 1944.

Voor de conclusies betreffende de hieronder genoemde afzonderlijke categorieën wordt verwezen naar de daarachter vermelde paragrafen van Hoofdstuk III.

Briefschrijvers, par.6 (blz.85 e.v.).

Gevangenen, verbleven hebbende in de "Krankenbau-Auschwitz", par. 7 (blz. 90 e.v.).

Gevangenen, van wie "Fragebogen" zijn aangetroffen, par.8 (blz. 92 e.v.).

Gevangenen, verbleven hebbende in het Kamp Golleschau, par.9 (blz. 93 e.v.).

Gedeporteerden, behoord hebbende tot het transport van 23 Oct.1942 uit Mauthausen en dat van 26 Nov.1942 uit Amersfoort, par.11 (blz. 96 e.v.).